

NMMAGAZINE

DECEMBER 2021

- 3 De ontdekking van een schilderij
- 6 Aluminium hulzen voor het pantserafweergeschut
- 11 Een incognito missie van de Neptune 201
- 16 Aflossing van de wacht
- 19 Een unieke inkijk in Militair Museum Slovenië
- 23 'Rust roest!'
- 27 Ruiters van Oranje
- 31 Vliegtuigberging bommenwerper Vickers Wellington KX-T T2990 te Nieuwe Niedorp

**VRIENDEN
NATIONAAL
MILITAIR
MUSEUM**

VRIENDEN,

Voor u ligt alweer het derde NMMagazine van 2021. Inmiddels is ons museum al een paar maanden open, zij het met beperkingen en verplichtingen. Gelukkig waren we in staat om op 16 oktober eindelijk weer een Vriendendag te organiseren. Helaas is er op het moment van schrijven van dit voorwoord opnieuw een stijgende trend van besmettingen en wordt een aantal beperkingen en regels aan de al lopende maatregelen toegevoegd.

Hoewel alle regels het bezoek waarschijnlijk beperken, kan ons museum, op straffe van volledige sluiting, niet anders dan de richtlijnen van de overheid volgen en de regels toepassen. Nu maar duimen dat de extra regels effect hebben, het aantal besmettingen met COVID-19 en ziekenhuisopnames snel weer daalt en de beperkingen worden verminderd.

Ik hoop dat alle beperkingen u er niet van weerhouden naar ons NMM te gaan. Mede dankzij de vele lokale maatregelen is het museum nog altijd veilig te bezoeken: zegt het voort! Alle actuele activiteiten zijn te vinden op nmm.nl/nl/bezoek/agenda.

De Vriendendag van 16 oktober was om begrijpelijke redenen niet heel druk bezocht maar zij die er wel waren kregen een gevarieerd programma voorgeschoteld. Als eerste konden de nieuwe bestuursleden Michael Jansen en Michiel Dulfer in persoon worden voorgesteld. Ook is van de gelegenheid gebruik gemaakt om Gerard van Putten te bedanken voor zijn jarenlange inspanningen voor de historie van de Militaire Luchtvaart, sinds begin deze eeuw als “coördinator” in het MLM en vanaf 2008 als secretaris van de recent opgeheven SVMLC. Ook heeft hij veel bijgedragen aan het succesvol samenvoegen van de beide Vriendenstichtingen. Als aandenken aan deze tijd kreeg hij van ons een prachtig schilderij van het voor Soesterberg belangrijke eerste militaire vliegtuig: De Brik van de hand van Leentje Linders.

Daarna schetste commodore prof. dr. Frans Osinga de Vrienden onder de titel: Future (s) of War, een aantal scenario's hoe oorlog in de toekomst gevoerd zou kunnen worden. Voor de meeste Vrienden, vooral geïnteresseerd in de historie, was het wellicht een onbekend terrein maar eens zal die toekomst historie zijn! Cdre Osinga wist het publiek meer dan een uur te boeien en gezien het aantal vragen en opmerkingen was de lezing zeker een succes. U kunt de slides van de lezing binnenkort terugvinden op onze website.

Vervolgens ging Matthieu Willemsen in op het hoe en waarom de revolver van Emile von Brücken Fock als geschenk van onze Stichting aan de collectie is toegevoegd. Aardig detail is dat, nadat de revolver was gekocht, de kleinzoon van Von Brücken Fock achter het bestaan van de revolver is gekomen en er nu contact is tussen NMM en de nazaten van de oorspronkelijke eigenaar. De revolver ligt te pronken in de schatkamer en kon na afloop worden bewonderd.

Na de lezingen was er tijd om nog even door het museum te dwalen en de (deel) tentoonstellingen te bezoeken. Tot slot konden de naamkaartjes weer tegen twee consumptiemuntjes worden geruild en was er gelegenheid om elkaar in een heel prettige sfeer, onder genot van een drankje en wat versnaperingen, weer eens te spreken.

Het organiseren van de volgende Vriendendag is nu een belangrijk aandachtspunt. Mede vanwege de onzekerheid over hoe COVID-19 zich ontwikkelt, is besloten deze dag pas medio februari/maart 2022 te houden. De locatie is al wel bekend: we gaan naar het Artilleriemuseum (www.nederlandsartilleriemuseum.nl) op De Knobbel in 't Harde waar we worden geïnformeerd over de inzet van onze moderne Artillerie maar vast ook de gelegenheid krijgen om wat meer

inzicht te krijgen in de historie van dit bijzondere wapen. Hou uw e-mail en postbus in de gaten!

Ook over ARMA nr.51 is er goed nieuws. Met uitzondering, van zij die in de enquête van 30-01-2020 hebben aangegeven er geen prijs op te stellen, krijgen alle Vrienden deze uitgave binnenkort toegestuurd! Dit als een gebaar voor het moeten missen van activiteiten in de afgelopen anderhalf jaar.

Voor de volgende ARMA zijn er ook alweer plannen. In de donatiebrief die u in december van ons ontvangt kunt u hierover meer lezen.

Ik blijf er bij onze Vrienden zonder (bekend) e-mailadres op aandringen: heeft u inmiddels wel een e-mailadres: geef het door: secretariaatvrienden@nmm.nl

Veel leesplezier in het laatste NMMagazine van dit jaar en uiteraard fijne feestdagen, een goede jaarwisseling en bovenal een gezond 2022.

Freek Groen

DE ONTDEKKING VAN EEN SCHILDERIJ

DOOR ERWIN VONK

In de zomer van 2018 struikelde ik over een boek in mijn favoriete boekhandel, getiteld “Oranje in revolutie en oorlog”, van Jeroen Koch. Op de omslag stond een afbeelding van ruiters in een straatgevecht in een stedelijke omgeving, aan de uniformen te zien, vermoedelijk zo’n 200 jaar geleden. Een hoogst ongelukkige situatie.

Dat trok mijn aandacht. De afgelopen 4 jaar mocht ik in een redactiecommissie werken die aan de modernisering van een boek over de geschiedenis van mijn regiment, Huzaren van Boreel, werkte. Een van de zaken waarmee we ons bezighielden was het zoeken naar onbekende afbeeldingen voor de hoofdstukken die wij dachten te gaan schrijven. Dat werkt verfrissend. Een nadere blik op de bedoelde omslag deed mij vermoeden dat ik naar mijn eigen regiment keek dat in die ongelukkige situatie verkeerde. Dat vroeg om nadere bestudering. Ik herkende de uniformen van destijds mede omdat in ons NMM op de

begane grond een ruimte achter een spiegelwand is alwaar, in een soort depot opstelling, een prachtig voorbeeld van dit uniform staat opgesteld.

De afgebeelde actie op de omslag van het boek vindt plaats in het jaar voorafgaande aan de Tiendaagse Veldtocht van 1831. We schrijven augustus 1830. Het jaar 1830 was in heel Europa een woelig jaar. In Parijs ontstonden de eerste onlusten. Ontevreden over de forse belastingdruk en de hoge voedselprijzen met als gevolg schaarste, liep het volk te hoop en werd uiteindelijk koning Charles X afgezet. In zijn plaats werd zijn neef, de hertog van Orléans Louis-Philippe, de

nieuwe koning van Frankrijk. Daarmee was de rust voorlopig hersteld. Maar ook in Londen en Berlijn waren er meerdere kleine onlusten. Dichterbij huis was het eveneens onrustig in de Zuidelijke Nederlanden. In Brussel.

De Zuidelijke Nederlanden hadden eeuwenlang onder Spaans-Oostenrijks bewind gestaan en hadden op vele vlakken van de maatschappij een andere ontwikkeling doorgemaakt dan hun noordelijke burens. De Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden vormden sinds 1813 weliswaar één koninkrijk, maar het was geen eenheid. De bevolking van de Zuidelijke Nederlanden voelde zich achtergesteld en niet evenredig vertegenwoordigd in het parlement en de staatslichamen, want katholiek. Het was voor Koning

K 1899-5 H296 J. Van Severdonck,
Déroute de la Cavalerie le
23 sept 1830

Willem I een hele opgave die eenheid tot stand te brengen. Koning Willem I was niet tegen deze taak opgewassen. Hij was een autoritair persoon die slecht naar zijn onderdanen luisterde. De onvrede onder de Zuid-Nederlandse burgers nam daardoor toe.

Die zomer, op 25 augustus, sloeg de vlam in de pan na de opvoering van een opera van Aubert, 'De Stomme van Portici' waarin een aria werd gezongen met als tekst, 'Oh grote liefde voor het Vaderland'. Daarvan raakte het publiek

zo opgewonden dat zij de straat opging en er rellen ontstonden. Door onhandig ingrijpen van de gezaghebber, aarzelend, met te weinig politie en (te) veel militaire macht, liepen deze rellen uit op een heuse revolutie tegen het centrale gezag. Waarschijnlijk ook tot de verbazing van de oorspronkelijke relschoppers.

Na eerst geprobeerd te hebben door middel van overleg de opstand te beteugelen, besloot Koning Willem I uiteindelijk met militaire middelen een einde te maken aan de onlusten. De kroonprins stelde zich op 23 september aan het hoofd van het leger en er werd een poging gedaan om met beperkt militair ingrijpen in Brussel orde op zaken te stellen. Brussel zou met vier colonnes vanuit verschillende richtingen worden bezet.

Het 6e regiment Huzaren (tegenwoordig genaamd Regiment Huzaren van Boreel) onder commando van kolonel baron Van Balveren, lag destijds in garnizoen in Doornik in de zuidelijke Nederlanden. Het regiment maakte tijdens het militaire ingrijpen van 23 september in Brussel deel uit van de vierde ofwel "demonstratieve" colonne. Deze colonne bestond uit een bataljon infanterie ondersteund door drie eskadrons van het 6 Regiment Huzaren onder bevel van de regimentscommandant. Het doel van deze colonne was het bezetten van de Vlaamse poort, de westelijke stadstoegang, en van daaruit naar het centrum op te rukken. Bij het binnentrekken van de stad Brussel werd de colonne eerst geen strobreed in de weg gelegd. Wel waren op de grotere wegen versperringen opgeworpen die eenvoudig werden omtrokken. Hierdoor werd de colonne steeds meer door dichte bebouwing omsloten. Voordat weer meer open terrein kon worden bereikt, werd de colonne door de opstandelingen bij verrassing vanuit de huizen en vanaf de daken onder hevig vuur genomen. Daarbij werden ze ook nog bekogeld met stenen, dakpannen, ongebluste kalk, kokende vloeistoffen en zelfs huisraad. Onder meer werd een brandende kachel op de hoofden van de soldaten gegooid. De colonne wist zich uiteindelijk terug te trekken op de Vlaamse Poort en deze bezet te houden. De Belgische gemoederen

werden door dit ingrijpen niet tot bedaren gebracht, integendeel. De Koning zag zich genoodzaakt de troepen terug te trekken. Op 29 september kwam het bevel tot terugtocht uit Brussel. De troepen verlieten de stad onder achterlating van gewonde en gesneuvelde militairen en ook een aantal soldaten dat door de opstandelingen krijgsgevangen was gemaakt. Ons regiment had geen verliezen geleden en trok terug op Roosendaal en Etten de Leur om aldaar te recupereren.

Huzaren 6e regiment Huzaren (00102787 NMM)

4

Officier Huzaren van Boreel omstreeks 1832 (NMM Inv.nr. 00103745)

Dolman Huzaar 6e regiment Huzaren

Dolman Officier 6e regiment Huzaren

Pels 6e Regiment Huzaren

Tot zover de gebeurtenissen. Maar nu de afbeelding. Navraag leverde op dat het schilderij in Brussel in het stadhuis hangt. In Nederland is dit schilderij vrijwel onbekend. En dat zal ook wel want het stadhuis is niet vrij toegankelijk en de afbeelding laat het moment zien waarop de Noord-Nederlandse huzaren door de woedende burgerij de stad uit worden gegooid. De titel van het schilderij luidt (heel netjes) *Le dérouté de la cavalerie Hollandaise*. Geen enkel land of leger stelt graag zijn teleurstellingen ten toon. Dus dat kan ook een reden zijn waarom dit schilderij minder bekend is in Nederland. Na enige correspondentie en bezoeken aan Brussel heb ik het doek met eigen ogen kunnen zien.

Wat is er te zien

Het betreft een groot doek. Zeker 2.50 lang bij 1.50 hoog. Geschilderd door J. van Severdonck (1819-1905). Op het doek is een straat te zien, gevuld met ruiters in verwarring. De paarden zijn in paniek, de mannen hebben moeite de controle over de dieren te behouden. Dat wordt bemoeilijkt doordat sommigen de sabel hebben getrokken en een enkeling zelfs zijn pistool. De straat lijkt deels opgebroken te zijn. De befaamde Belgische kasseien zijn gebruikt in geïmproviseerde versperringen waarachter opstandelingen dekking zoeken. Een groot deel van de kasseien lijkt hun weg naar de hogere verdiepingen van de gebouwen te hebben gevonden. Dat blijkt uit het feit dat ze in de voorstelling neer regenen op de hoofden van man en paard. Niet slechts stenen, ook huisraad en duidelijk ook een kachel zijn te zien. Langs de huizen aan de rechterkant ziet men nog haastige infanteristen hun weg vervolgen.

Dat het mijn regiment, het 6e huzaren betreft, is af te lezen aan hun uniformen. Volgens de beschrijving in *“De Kleeding en Wapenrusting van de Koninklijke Nederlandse troepen”*, 1823, van J.F. Teupken waren de huzaren als volgt gekleed.

“Een Donkerblauwe pels met zwarte schapenvellen rand, gele met zwart doorwerkte vierkante platte tressen en vijf rijen van elk 16 knopen. Een

lichtblauwe dolman met tressen en rijenknopen als bij de pels genoemd. Een lichtblauw vest met 1 rij van 12 hoge knopen. Donkerblauwe pantalon over de laarzen of rijbroek met een geel galon op de buitennaden. De sjako van het model en gemonteerd in voege als die der Dragonders, het nummer, de stormbanden en de leeuwkoppen geel. Een sjerp van Hongaarsmodel van oranje en wit kemelsgaren, met een wit snoer met twee kwasten in Oranje en wit. (Ik laat hier de omschrijving van de pluimen achterwege omdat deze tijdens velddienst niet gedragen werden). Wit lederen handschoenen zonder kappen.”

Voor de trompetters gold een afwijkend tenue vanwege de noodzaak hen in de rook en verwarring van een slagveld goed te kunnen herkennen. Teupken omschrijft hun uniform als met een *“Rooden dolman en lichtblauwe pels beide met tresse enz. als voor de huzaren. Een kolbak van zwart beerenhuid met rooden zak, en, met stormbanden, vangsnouer en pompon als van de sjakot der Hussaren”*.

Voor het zadeltuig en met name de zeer herkenbare waltrap onder het zadel schreef Teupken dat *“zadelbok, hoofdstel met stang, trens, halster en paardendeken alles gelijk aan dat der dragonders zal zijn, doch de waltrap van rood laken, met een geel galon waarvan een derde gedeelte, in het midden zwart en in beide punten het regimentsnummer van geel laken en daarboven een geel chevron. Het zadel wordt gedekt door een witte schapenvacht met een getanden rand van geel laken. De mantelzak (ronde) van lichtblauw laken het versiersel galon geel met zwart en het nummer van geel laken”*.

Dat is allemaal duidelijk herkenbaar door Van Severdonck geschilderd. Prominent in het midden van het schilderij is de rode dolman van de trompetter te onderscheiden. Naast hem een officier met geheven sabel die schijnbaar iets roept. De meeste huzaren rijden van de kijker af. We zien hen op de rug. Op hun uitrusting is hier en daar de 6, het regimentsnummer, leesbaar op de diverse sabeltassen en mantelzakken. De sjerpen zijn bij deze en gene ruiter zichtbaar. Het is onmiskenbaar het 6e Regiment

Sjako RH (NMM Inv.nr.057102)

Huzaren dat hier in de problemen zit. Dat de schilder een echte fijnschilder is mag blijken uit de verdere grote detaillering. In de straat zien we nog een verloren hoefijzer. Diverse uitrustingsstukken liggen tussen het puin. Naamaanduidingen aan de kant van de weg op de huizen zijn leesbaar. Zo kunnen we lezen, als we goed inzoomen, dat het inderdaad de Vlaamse weg betreft. Er is dus veel te zien, er gebeurt wat en het zich voltrekkende drama is goed gevangen.

Het schilderij was voor mij een ontdekking, het zou natuurlijk in ons NMM moeten hangen, maar dat is misschien iets voor een thematentoonstelling. Ik wens u lezers, veel kijkplezier

METAALDRAADLAMPENFABRIEK

NAAMLOOZE
VENNOOTSCHAP

TELEF. INTERC. No. 1425 - 5 LIJNEN
AFDEELING: MJ/162

HOOFD FABRIEK

N° 1016

"VOLT"

TELEGRAM-ADRES: VOLT-TILBURG

Aan het Staatsbedrijf der
Artillerie - Inrichtingen
te
Z a a n d a m .

AFD. T. Z.

000782 IN

ALUMINIUM HULZEN VOOR HET PANTSERAFWEERGESCHUT

DOOR E. DE NIJS BIK, M.J. SLOOTWEG EN J.R. VERBEEK (†)

Vuurmond

Na een reeks van vergelijkende beproevingen die plaatsvonden gedurende het interbellum koos het Nederlandse Ministerie van Defensie medio 1938 voor infanteriegeschut van de Oostenrijkse firma Gebr. Böhler &

Co. A.G, namelijk het Infanteriegeschütz 47 m/m Model VVS in het door Nederland gewenste kaliber 47mm x 228 R. Er werden tussen 1938 en 1940 van deze vuurmond (kanonnen van 4,7 en affuiten van 4,7) in totaal 386 stuks geleverd aan de krijgsmacht in

Nederland. Er waren meer van deze vuurmonden in bestelling en voorzien voor de Nederlandse defensie. Deze vuurmond is hier te lande meer algemeen bekend onder de aanduiding van 4,7 pag. (4,7 pantserafweergeschut). Tot in 1940 vormde dit pantserafweergeschut, in dienst van de Nederlandse infanterie, de ruggengraat voor de bestrijding van vijandelijke gepantserde voertuigen en personeel beschermd door lichte dekkingen. Hiervoor waren in dit kaliber verschillende specifieke munitiesoorten (projectielen) beschikbaar.

Munitie

De scherpe munitie in het kaliber 47mm x 228 R bestemd voor de vuurmond van 4,7 pag. bestaat uit een eenheidspatroon. Deze patroon is samengesteld uit een messing huls die in het bodemvlak is voorzien van een

uitsparing met moerdraad ter opname van de ontstekingsdop welke is voorzien van schroefdraad. In de huls, boven deze ontstekingsdop, bevindt zich een voortdrijvende lading (kruit). In de hulsmond is een projectiel vast gewurgd.

Door de gunstige eigenschappen en gedragingen van messing is dit materiaal zeer geschikt voor toepassing als patroon- of kardoeshuls. Messing is met de juiste kennis en zware gereedschappen (krachtige persmachines) machinaal eenvoudig en goed te bewerken. Andere metalen zoals ijzer en aluminium bezitten voor de genoemde toepassing minder goede eigenschappen. Daarnaast brengt de kennis tot- en de bewerking en vervaardiging van hulzen uit deze materialen meer uitdagingen met zich mee.

In de periode van 1938 tot in 1940 waren de voornaamste leveranciers van messing hulzen in dit kaliber voor de Nederlandse krijgsmacht de Oostenrijkse firma Böhler (Enzesfelder Metallwerke A.G.) en het Nederlandse Staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen dat was gevestigd aan de Hembrug te Zaandam.

Doel

Het Ministerie van Defensie onderzocht vanaf 1938 de mogelijkheden om voor de aanmaak van patroon- en kardoeshulzen de particuliere industriële nijverheid binnen Nederland in te kunnen zetten. Dit om in geval van dreiging of oorlogstijd over voldoende productiecapaciteit te kunnen beschikken. Het bleek dat de hiervoor benodigde machinerie zoals de juiste (zeer kostbare) en krachtige persmachines niet in voldoende mate aanwezig was bij deze particuliere ondernemingen. Daarom toonde dit ministerie belangstelling voor aanvaardbare, bruikbare en kosteneffectieve alternatieve productiemethoden die wel al beschikbaar waren bij de Nederlandse particuliere industrie.

Tiel

Een Nederlands bedrijf dat de mogelijkheid en de capaciteit tot het produceren van messinghulzen

bezat, was de firma N.V. Koninklijke Metaalwarenfabriek v.h. J.N. Daalderop & Zonen gevestigd te Tiel. Dit bedrijf produceerde vanaf 1939 messing hulzen in het kaliber 47mm x 228 R voor de Nederlandse krijgsmacht.

Aluminium

De Nederlandse firma N.V. Metaaldraadlampenfabriek "Volt" gevestigd te Tilburg berichtte in mei 1938, aan het Ministerie van Defensie, dat zij een omvangrijke en moderne outillage bezat voor plastische metaalbewerking, het koudspuiten van aluminium. Deze firma Volt was sinds 1920 een dochteronderneming van de Nederlandse firma N.V. Philips Gloeilampenfabrieken uit Eindhoven. De firma Volt gaf aan reeds geslaagde fabrieksproeven te hebben genomen met door haar op voornoemde wijze vervaardigde hulzen voor seinpatronen. Deze proeven met herkenningsseinpatronen waren begin 1937 gestart. Dit had als resultaat dat in augustus 1938 door het Ministerie van Defensie een educatie-order aan de firma Volt werd gegeven voor de aanmaak van 1.000 hulzen voor seinpatronen vervaardigd uit een aluminium legering.

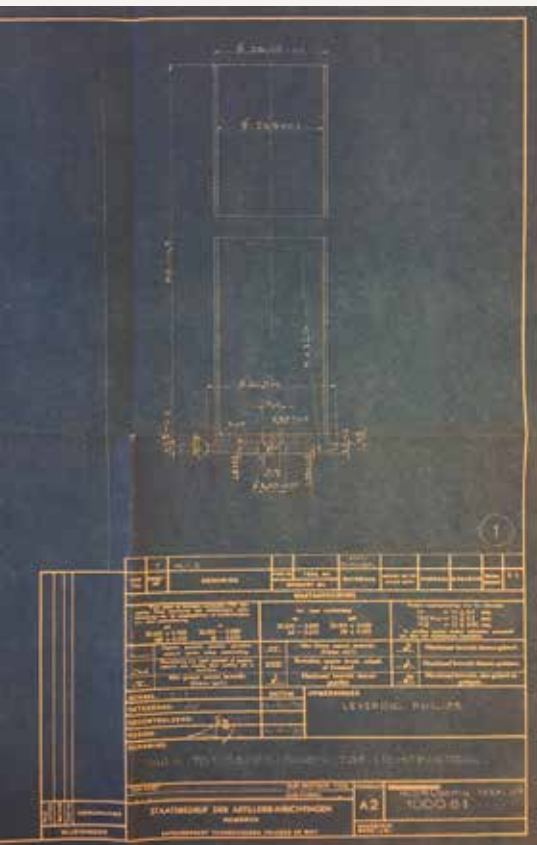
Naar aanleiding hiervan toonde de firma Volt zich bereid een aantal proeven te nemen om de mogelijkheid te onderzoeken een huls in het kaliber 47mm x 228 R voor gebruik in de vuurmond van 4,7 pag. koud te spuiten uit een aluminium legering. Het materiaal genaamd, anti-corodal (aluminium) heeft een samenstelling van vijf procent magnesium, twee procent silicium en voor de rest aluminium. Dit materiaal werd geleverd door de firma Aluminium Industrie A.G. te Neuhausen in Zwitserland.

Vuurmond van 4,7

Medio 1938 werd op de Nederlandse defensiebegroting 1938 een bedrag van hfl. 1.000,- ter beschikking gesteld aan de firma Volt. Dit bedrag was bestemd ter dekking van gereedschap-, proef- en ontwikkelingskosten van patroonhulzen van 4,7 pag. door koud spuiten van aluminium. Het lukte de firma Volt om in september 1938 een vijftal van deze aluminium hulzen in het kaliber 47mm x 228 R te vervaardigen.

Bovenaan de brisant-pantsergranaatpatroon No.2 in het kaliber 47mm x 228 R zoals deze tot in 1940 werd vervaardigd door de Artillerie-Inrichtingen. In het midden de hulsbodem van deze messing huls met centraal daarin de (afgeslagen) ontstekingsdop No.6. Onderaan een opengewerkt model van de hulsbodem waardoor de inwendige overgang van hulsbodem naar hulslijf goed zichtbaar is gemaakt. Duidelijk waarneembaar zijn de steundopvorm en elastische overgang. Dit werd bereikt door het materiaal, een rond messing plaatje met de afmetingen 10 x 100 mm, met krachtige persmachines in een aantal opvolgende bewerkingen (dieptrekken) naar de gewenste hulsvorm te brengen. (E. de Nijs Bik)

De tekening van de Artillerie-Inrichtingen (No.100081) gedateerd april 1939 van de Nederlandse huls tot seinpatroon tot lichtpistool als geleverd door de firma Philips. Het materiaal van de huls is anti-corodal ofwel aluminium. Deze munitie was bestemd voor de verschillende modellen lichtpistolen in kaliber 26,5mm in gebruik bij de Nederlandse krijgsmacht tot in 1940. (NL-HaNA, Artillerie-materieel, 2.13.68.01, inv. nr. 12)

Aansluitend werden hiermee schietproeven gehouden bij de Artillerie-Inrichtingen in Zaandam. Het bleek dat de gespoten aluminium huls als oorlogsmodel bruikbaar was en deze huls kon na her-kalibreren meerdere malen gebruikt worden. Op grond van deze resultaten werd voorgesteld om 100 aluminium hulzen van 4,7 pag. aan te laten maken door de firma Volt, en deze aan verdere beproevingen te onderwerpen. Door het Ministerie van Defensie werden hiervoor de nodige financiële middelen vrijgemaakt.

Inbranden

Gedurende de eerste schietproef in september 1938 met de aluminium hulzen van 4,7 pag. bleek dat, door

het inbranden van de hulsmond, er afzetting van materiaal in de kamer van de gebruikte vuurmond plaatsvond. Hierdoor kon een volgende patroon niet in de kamer hiervan ingebracht worden. Bij verdere schietproeven in november deed ditzelfde probleem zich wederom voor. Ter voorkoming van dit inbranden van de hulsmond, werd één aluminium huls inwendig over een lengte van vijftien centimeter vanaf de hulsmond verkoperd en werden twee aluminium hulzen op gelijke wijze verchromd. De eerder geconstateerde problemen traden echter opnieuw op. Verder ontstond bij één aluminium huls, na het afvuren, inwendig bij de overgang van hulsbodem naar hulslijf, een uitzetting en werd het moerdraad voor de opname van de (standaard) messing ontstekingsdop No.6 ingevreten. De hierop volgende aluminium hulzen van 4,7 pag. werden over een lengte van twintig centimeter inwendig geëloxeerd (elektrisch geoxideerd). Hierdoor ontstond een hechte, niet warmtegeleidende harde huid op het aluminium. Deze laag zou ook toe te passen zijn ter bescherming van de moerdraad voor de opname van de ontstekingsdop. Uiteindelijk werd naar aanleiding van de verbeterde

gehele aluminium huls geëloxeerd. Echter het probleem van de eerder geconstateerde uitzetting na het afvuren, inwendig bij de overgang van hulsbodem naar hulslijf, was hiermee niet opgelost.

Beschadigd

Na meervoudig hergebruik, brandde een aluminium huls, nabij de inwendige overgang van hulsbodem naar hulslijf, over de halve omtrek weg. Door de hierdoor opgetreden gasontsnapping werd de voor de proeven gebruikte vuurmond ernstig beschadigd. Van de vuurmond van 4,7 pag. No.13 werden zowel de schietbuis als het sluitstuk dermate beschadigd dat herstelling van deze beide onderdelen niet meer mogelijk bleek. Naar aanleiding hiervan werd, om te voorkomen dat er door proefnemingen nog meer operationeel benodigde vuurmonden van 4,7 pag. zouden beschadigen, specifiek voor dit doel een schietbuis met sluitstuk aangeschaft. Voor de vuurmond van 4,7 pag. No.13 werd een nieuwe schietbuis aangekocht.

Steundopvorm

Tot in januari 1939 had de firma

De hulsbodem van een door de firma Volt vervaardigde aluminium huls in het kaliber 47mm x 228 R. Door beschadigingen aan de vuurmond van 4,7 pantserafweergeschut en proefondervindelijke ontwikkelingen toegepast op enkele hulzen werd deze huls gemerkt met nummer 5 pas ingezet bij de schietproef in december 1938. Hierbij werd een voortdrijvende lading gebruikt van 220 gram Rookzwak Buskruit in lintvorm met als projectiel een cilindrische oefenings-brisantgranaat. (F. Duinkerke)

pag. geleverd. Inmiddels was het gelukt om hulzen uit aluminium te vervaardigen waarbij de inwendig scherpe overgang van hulsbodem naar hulslijf was afgerond. Dit was meer in overeenstemming met de constructie van de steundopvorm als toegepast in de standaard messinghuls in kaliber 47mm x 228 R en kwam de huls uit aluminium ten goede doordat hierdoor een geleidelijke, elastische overgang van hulsbodem naar hulslijf werd verkregen. De schietproeven met de reeds aanwezige aluminium hulzen van 4,7 pag. werden vervolgens afgelast.

Opvolgend werd in februari bij de Artillerie-Inrichtingen een schietproef gehouden met acht op deze manier verbeterde aluminium hulzen, inwendig voorzien van een steundopvorm. Uit deze proef bleek dat ze betere resultaten gaven dan de eerder geleverde exemplaren. De firma Volt stelde naar aanleiding hiervan 30 van deze aluminium hulzen van 4,7 pag. ter beschikking voor verdere schietproeven.

Deze schietproeven werden uitgevoerd met twee projectielsoorten te weten de brisantgranaat (bg.) en de brisant-pantsergranaat (bpg.). Ook werden meerdere soorten voortdrijvende ladingen toegepast waardoor ook verschillende drukniveaus in het kanon werden gecreëerd. Dit om de uitwerking hiervan op en het gedrag van de aluminium huls te kunnen bestuderen. Bij latere proefnemingen werden ook nog andere soorten projectielen gebruikt.

De aluminium huls van 4,7 pag. inwendig voorzien van een steundopvorm leverde gunstige resultaten op voor wat betreft de eerder vermelde uitzetting nabij overgang van hulsbodem naar hulslijf. Echter er ontstonden opnieuw problemen met de aluminium hulzen, doordat tijdens het afvuren materiaal van de hulsmond werd weggespoten (gesmolten). De aangebrachte eloxaal-laag bood na het meervoudig afvuren van de aluminium huls onvoldoende bescherming. Nagegaan werd in hoeverre op verschillende wijze geëloxeerde aluminium hulzen bestand waren tegen gebruik met verhoogde gasdruk en hergebruik

van deze hulzen. Hieruit werd geconcludeerd dat aluminium hulzen geëloxeerd met oxaalzuur-gelijkspanning (lage stroomsterkte) het best voldeden. Hierbij werd ook met de dikte van de op de aluminium hulzen aangebrachte eloxaal-laag gevarieerd, waarna gekozen werd om de dikste laag aan te brengen. Voor verdere schietproeven uitgevoerd door de Commissie van Proefneming werden 75 aluminium hulzen van 4,7 pag. nodig geacht.

In augustus 1939 moest na de proefneming met aluminium hulzen wederom een vuurmond van 4,7 pag. buiten gebruik worden gesteld (No.33), ditmaal brandde één aluminium huls nabij de monding door, tijdens een snelvuurproef. Deze vuurmond No.33 werd hierna ter onderzoek naar de Artillerie-Inrichtingen gezonden. Daar bleek dat ten gevolge van het doorbranden van de aluminium huls zich enig materiaal had vastgezet in de kamer van het kanon van deze vuurmond, waardoor tevens een lichte inbranding was ontstaan. Beide problemen konden uiteindelijk door "poetsen" worden opgelost.

Genummerd

De aluminium hulzen van 4,7 pag. uit de proefseries werden genummerd vanaf nummer 1 bij de schietproef van september 1938 tot en met nummer 187 bij de schietproef van juni 1939. Deze nummers zijn door middel van slagcijfers in de buitenzijde van de hulsbodem aangebracht. Tijdens de proefnemingen werden de aluminium hulzen na verschieting als kardoes- en patroonhuls meerdere malen gekalibreerd en opnieuw ingezet.

Opdracht

Vooruitlopend op een officiële opdracht startte de firma Volt in augustus 1939 met de aanmaak van de serie van 10.000 aluminium hulzen. In oktober 1939 verzocht de Minister van Defensie de Directeur der Artillerie-Inrichtingen officieel om bij de firma Volt te Tilburg om 10.000 hulzen van 4,7 pag. vervaardigd volgens het koudspuit proces uit aluminium (anti-corodal) te doen aanschaffen. Hiervoor werd op de defensiebegroting hfl. 20.000,- ter beschikking

De firma Philips en haar dochteronderneming de firma Volt werden door het Ministerie van Defensie onder meer betrokken bij een reguliere opdracht voor de productie van duizenden hulzen tot seinpatronen. Het materiaal van deze hulzen in kaliber 26,5mm is zowel corodal als messing. Dat beide bedrijven aan elkaar verbonden zijn blijkt ook duidelijk uit deze tekeningen van de seinpatroonhuls met gegevens en het adres aan de onderzijde daarvan. (NL-HaNA, 4.DEFAI, inv.nr. 412)

gesteld. Echter aan het eind van deze zelfde maand gaf het Hoofd van de Fabriek Hembrug (Artillerie-Inrichtingen) aan dat de aluminium hulzen van 4,7 pag., eerder door de firma Volt vervaardigd en welke bij de Artillerie-Inrichtingen werden bewaard, gebreken gingen vertonen die wezen op onbestendigheid van het materiaal. Kort na de aflevering van de eerste partij van 1.350 aluminium hulzen werden bij een controle zogenoemde kraakjes in de hulsbodem geconstateerd. Ook bij de hierop volgende leveringen bleek dit het geval, waardoor al deze aluminium hulzen werden afgekeurd. Het bleek dat de aluminium hulzen van 4,7 pag. scheuren vertoonden nabij de steundop en geadviseerd werd de aanmaak van deze hulzen op te schorten zolang verder onderzoek liep. Uit het ingestelde laboratoriumonderzoek bleek dat er interkristallijne corrosie in de aluminium hulzen was ontstaan door veredeling van het materiaal bij een te hoge temperatuur.

Omdat inmiddels de productie bij de firma Volt was gestart werd uiteindelijk het voorstel gedaan om de gehele partij van 10.000 aluminium hulzen van 4,7 pag. als proefpartij te zien en deze te bestemmen voor schiet- en opleggingsproeven. De Minister van Defensie ging met dit voorstel akkoord. De firma Volt, heeft

niet de volledige order afgeleverd. Er werden uiteindelijk 7.128 stuks aluminium hulzen van 4,7 pag. door hen vervaardigd in serieproductie en geleverd. In januari 1940 bleek dat de leveringen van het aluminium (anti-corodal) vanuit Zwitserland, problemen opleverde. Dit vormde een ernstig probleem want dit materiaal was tevens bestemd voor de aanmaak van de lichamen van mechanische tijdbuizen voor de Nederlandse krijgsmacht.

1940

Als gevolg van de historische gebeurtenissen in de meidagen van 1940, de bezetting van Nederland door Duitsland, werden de proeven niet verder uitgewerkt of voorgezet. De aluminium hulzen in kaliber 47mm x 228 R werden dan ook niet ingevoerd bij de Nederlandse krijgsmacht.

NMM

Deze aluminium hulzen in het kaliber 47mm x 228 R maken deel uit van de geschiedenis van samenwerking tussen de Nederlandse krijgsmacht en de Nederlandse particuliere industrie in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog. Er zijn tot op heden slechts een vijftal van deze bijzondere aluminium hulzen bekend. Twee exemplaren bevinden

zich in particuliere collecties. In de collectie van het Nationaal Militair Museum bevinden zich een drietal van deze bijzondere aluminium hulzen in het kaliber 47mm x 228 R. Deze objecten zijn digitaal te zien op <https://www.nmm.nl/nl/collectie/> onder nummer 032102, 032098 en 03415.

DANK AAN

- V.M. Cozijn, F. Duinkerke, K. Hoekerd, M. Willemsen (NMM)

BIBLIOGRAFIE

G. de Vries & B.J. Martens, Nederlandse Vuurwapens, Landmacht en Luchtvaart-afdeling 1895-1940, Amsterdam: De Bataafsche Leeuw 1993.

Omwille van de leesbaarheid en ruimtebeslag zijn de bronvermeldingen en noten bij dit artikel niet opgenomen. Deze kunnen worden verkregen bij de redactie.

Een door de Nederlandse krijgsmacht gebruikte vuurmond van 4,7 pantserafweergeschut (No.261) is opgenomen in de permanente tentoonstelling van het Nationaal Militair Museum te Soest. Dit model vuurmond en de munitie in het kaliber 47mm x 228 R komen na mei 1940 niet meer voor in de organieke bewapening van de Nederlandse krijgsmacht. Na de capitulatie van het KNIL in 1942 kwam deze vuurmond, die ook daar in gebruik was, ook in die organieke bewapening niet meer voor. (NMM 007562)

Neptune 201 op Hato, 4 mei 1974, gereed voor de geheime missie. De kenmerken zijn met grafietpoeder onzichtbaar gemaakt. (Foto Peter Baeten via Prudent Staal).

VRIENDENDIENST VOOR DE AMERIKAANSE BUREN

EEN INCOGNITO MISSIE VAN DE NEPTUNE 201

DOOR GERARD CASIUS

In de collectie vliegtuigen van het Nationaal Militair Museum (NMM) neemt de P2H Neptune nummer 201 een bijzondere plaats in. Niet alleen omdat de Neptune als vliegtuigtype van december 1953 tot juli 1982, dus bijna dertig (30!) jaar bij de Marineluchtvaartdienst heeft gevlogen. Maar “onze eigen” Neptune 201 heeft van die jaren er ruim 21 trouw dienstgedaan en is daarbij ook nog gestationeerd geweest in drie werelddelen. De 201 arriveerde als eerste Neptune op 18 september 1961 op Biak (Nieuw-Guinea), was daarna van 1962 tot 1981 actief in Nederland en gedurende de periode 1974 – 1981 ook nog vaak gedetacheerd in het Caribische gebied. Voor een militair vliegtuig niet alleen een lange, maar vooral ook een zeer gevarieerde en avontuurlijke dienstperiode. Als voorbeeld daarvan willen we in dit artikel één vrijwel onbekend gebleven exotische missie van de 201 aan de vergetelheid onttrekken.

Vliegveld Hato, Curaçao, zaterdag 4 mei 1981. Vliegtuigmakers van het Detachement MLD Curaçao zijn bezig met een opmerkelijk karwei. De witte opschriften en de nationaliteitskenmerken op de Neptune 201 worden met spuitbusjes zwart grafiet onherkenbaar gemaakt. Verwondering alom, waar was dat goed voor? Een geheime missie? Al gauw sippelen er geruchten door: er moet een verkenningsvlucht gemaakt worden naar een omstrede eilandje, ergens midden in de Caribische zee. Boven het doel mag de kist niet herkenbaar zijn als een Nederlands militair vliegtuig.

Het doel van deze “incognito” missie blijkt het Venezolaanse koraaleilandje *Isla de Aves* te zijn, bij vissers van Saba en St. Eustatius beter bekend als *Bird Island*. Het eiland is kaal en vlak, onbewoond en meet ongeveer 500 meter lang bij gemiddeld 60 meter breed. Het ligt nauwelijks boven de zeespiegel en in het orkaanseizoen soms er onder.

Bird Island. Een omstrede speldeknoop ver weg in de Caribische Zee.

Isla de Aves, alias Bird Island, ligt eenzaam en verlaten in de Caribische zee, op ongeveer 300 NM (550 km) noordelijk van de kust van Venezuela, 375 NM (700 km) noordoost van Curaçao en 125 NM (230 km) zuid van de Nederlandse Bovenwindse eilanden. In de oudheid had niemand

er belangstelling voor, alhoewel Engeland, Spanje, Portugal en ook Nederland het wel eens voor zich opeisten. Nederland had hierbij wellicht de beste kaarten, want het onbewoonde Bird Island werd regelmatig bezocht door vissers van Saba en St. Eustatius die er eieren en schildpadden kwamen zoeken en soms wel enkele weken verbleven. Op Saba werd Bird Island lange tijd dan ook beschouwd als “van ons”. Ondanks dat het eilandje veel verder weg lag van de Venezolaanse kust dan van de noordelijke Caribische eilanden, werd na jarenlang touwtrekken in 1865 vastgelegd dat *Isla de Aves* tot Venezuela behoorde.

Een nieuw dispuut: is Bird Island een echt eiland of een rotspuntje in de zee?

Toen in de jaren '50 en '60 meerdere Caribische eilanden onafhankelijk werden, werd het nodig om de nooit definitief vastgestelde maritieme grenzen tussen de verschillende eilandgebieden goed te regelen. In 1978 sloten Nederland en Venezuela een *National Boundaries Treaty* die de grenzen tussen de Nederlands-Antilliaanse eilanden en de grote Venezolaanse buurman vastlegde. Dit betrof voornamelijk de dicht bij het vasteland liggende Benedenwindse eilanden Aruba, Curaçao en Bonaire, maar en passant werd Venezuela's soevereiniteit over Bird Island

daarbij ook bevestigd, althans door Nederland. De maritieme grens tussen Bird Island en Saba en St. Eustatius werd bepaald als gelegen op halverwege de onderlinge afstand. Andere Caribische naties waren minder inschikkelijk betreffende Venezuela 's rechten in de noordelijke Caribische Zee. Maritieme grenzen werden steeds belangrijker, omdat visserijrechten en exploitatie van aardgas- en olievelden die zich in de zeebodem konden bevinden een grote rol gingen spelen. Door de Verenigde Naties werd daarom een Conventie van Zeerechten vastgelegd die landen het recht gaf op een *Exclusive Economic Zone* (EEZ) die zich uitstrekte tot 200 zeemijl van de kustlijn van elk land. Uiteraard leverde dit conflictsituaties op voor eilanden die dicht bij elkaar lagen.

Meerdere Caribische eilandgebieden, zoals het ex-Britse Dominica, de Franse Antillen en de Amerikaanse Virgin Islands en Puerto Rico, deden rechten gelden op hun eigen Exclusive Economic Zone van 200 NM zeegebied. De Venezolaanse claim op een EEZ rondom Bird Island betekende een grote uitbreiding van het Venezolaanse zeegebied. Het zou Venezuela zeggenschap geven over een veel groter deel van de oostelijke Caribische zee, met ruwweg een oppervlakte gelijk aan dat van geheel Frankrijk. En het betekende automatisch een aanzienlijke

beperking van de EEZ-rechten van de aangrenzende naties, die hiertegen uiteraard verzet aantekenden.

Het verzet tegen Venezuela was gebaseerd op de in de VN Conventie van Zeerechten gegeven definitie van een eiland. Een “werkelijk” eiland is daarin omschreven als een “natuurlijk gevormd stuk land is dat wordt omringd door water en dat bij hoog tij boven water uitsteekt. Een rotsformatie of zandbank die geen menselijke bevolking of economisch leven kan ondersteunen zal geen EEZ hebben. De vraag was dus of Bird Island inderdaad wel echt een eiland was, dan wel een onbetekenend koraalpuntje, en dat laatste leek toch duidelijk het geval. Venezuela’s bezit van Bird Island zou dus niet de rechtvaardiging kunnen zijn voor een stuk extra EEZ.

Voor de Nederlandse Antillen was het belang van Bird Island minimaal en na het sluiten van het Maritime Boundary Verdrag met Venezuela in 1978 liet Nederland de zaak rusten. Venezuela zelf nam in 1978 wel actie om de VN-definitie van toepassing te laten zijn op Bird Island, door er een grote wetenschappelijke marinebasis met een permanente bezetting te vestigen. Economische activiteiten op het eiland waren weliswaar vrijwel onmogelijk, maar er was dus nu wel een mate van “bewoning”. Tot in de jaren '80 bleven er conflicten bestaan tussen meerdere Caribische naties en Venezuela over de legitimiteit van de op Bird Island gebaseerde EEZ. Hierbij bleef de omstreden status, eiland of rotspunt, een belangrijk twistpunt.

De MLD verricht een vriendendienst.

Ook de Verenigde Staten waren betrokken bij de EEZ-discussie, want de op Bird Island gebaseerde uitgebreide Venezolaanse claim beperkte ook de EEZ-rechten van de Amerikaanse eilanden Saint Croix en Puerto Rico. Vanuit het oogpunt van legitimiteit van de Venezolaanse claim was het van belang om zeker te weten of de Venezolanen inderdaad Bird Island goed bezet hielden en daarmee hun aanspraak op een grotere Exclusive Economic Zone konden handhaven.

De 201V “incognito”. Op deze foto is goed te zien hoe het opschrift “KON. MARINE” en het nationaliteitskenmerk met grafiet onzichtbaar is gemaakt. De kenmerken “V 201” op het kielvlak bleven zichtbaar omdat met een geheel ongemarkeerd toestel niet gevlogen mag worden. (Foto Peter Baeten via Prudent Staal)

Dat was ongetwijfeld hun bedoeling, maar in het Caribisch gebied zorgt de natuur vaak voor onverwachte veranderingen. Een buitengewoon krachtige Categorie 5 orkaan (naam: “Allen”) trok begin augustus 1980 door het gebied en Bird Island kreeg de volle kracht ervan te verduren. Het eiland werd vrijwel in tweeën gedeeld en ruim een derde van de oppervlakte was weggeslagen. Het grote Venezolaanse observatiestation werd zwaar beschadigd en moest wellicht verlaten worden. Er moest dus een luchtverkenning worden uitgevoerd naar Bird Island om de werkelijke situatie vast te stellen. De Amerikanen deden dat liever niet met een eigen US Navy vliegtuig, aangezien dat ongetwijfeld tot stevige protesten van de Venezolaanse regering zou leiden. En dus werd de Koninklijke Marine op Curaçao om een vriendendienst gevraagd: kon de Bird Island verkenning door een Neptune van de MLD worden gevlogen?

Hiertoe was men op de Antillen graag bereid, want op haar beurt vroeg de Koninklijke Marine regelmatig om medewerking van de US Navy op allerlei gebied. Vooral voor het kleine en minimaal van onderdelen en hulpmiddelen voorziene Neptune Detachment Curaçao was dit zeer belangrijk, bijvoorbeeld als er snel

een vervangende vliegtuigmotor moest worden ingevlogen, of urgent vervangingsonderdelen benodigd waren. Ook voor oefeningen werd vaak gebruik gemaakt van de faciliteiten van US Naval Air Station Roosevelt Roads op Puerto Rico.

Zo’n gevraagde vriendendienst zou eigenlijk officieel via diplomatieke kanalen en de wederzijdse militaire attachés geregeld moeten worden, maar dat kostte tijd en zou, zeker in dit geval, weer onwelkome vragen oproepen. Veel makkelijker was een en ander via vriendendiensten te regelen en in de praktijk had de Commandant Zeemacht Caribisch Gebied op dit gebied in de praktijk een flinke vrijheid van handelen. In het geval van deze Bird Island missie uitte de commandant van het Detachment MLD Curaçao overigens wel wat bezwaren. De vlucht zou veel van de schaars beschikbare vliegers opsouperen. Het stiekeme karakter van de missie was ook een factor omdat zonder radiocontact gevlogen moest worden. Maar de Commandant Zeemacht Antillen besliste: “go”.

De 201 gaat incognito.

De hierboven reeds vermelde grafietbehandeling van de Neptune 201 was noodzakelijk, om de

Nederlandse identiteit van het vliegtuig onherkenbaar te maken voor de eventueel op Bird Island aanwezige Venezolanen. De MLD had ook ruime ervaring met protesten van Venezuela wegens (vermeend) ongeautoriseerd vliegen over hun gebied. En zo werden de vliegtuigmakers op hun vrije zaterdag, 4 mei 1981, aan het werk gezet voor een smerig klusje met spuitbusjes grafiet om alle vliegtuigkentekens zwart te maken.

De Neptune 201 startte op 6 mei 1981, ruim voor het licht worden van vliegveld Hato en zette koers naar Bird Island. Met de zeer krachtige radar kreeg men het doel al op een uur vliegafstand in beeld. Het radarbeeld werd bestudeerd om vast te stellen wat de beste manier was om goede foto-runs te maken. Besloten om bij het doel een kruispatroon te vliegen, eerst noord-zuid parallel aan het eiland en vervolgens oost-west langs de noordpunt. Dicht bij het eiland werd gedaald naar 30 voet (10 meter) hoogte en met de Hasselblad camera werd uit het geopende raam achter in de Neptune een mooie serie foto's gemaakt. Zo was de klus in korte tijd geklaard. Om eventuele nieuwsgierige

verkeersleiders en radar-operators om de tuin te leiden werd op de thuisvlucht een aanzienlijk stuk omgevlogen. Eerst werd om de oost tussen Dominica en Martinique door gekoerst, ook weer heel laag, op 300 voet (90 meter). Boven de Atlantische oceaan, op een flinke afstand oostelijk van de Caribische eilandketen, werd richting zuid gedraaid, naar de kust van Zuid-Amerika. Vervolgens werd pas ten zuiden Trinidad koers gezet naar Curaçao. Daarmee werd vanaf Trinidad in feite de meer gebruikelijke route vanuit Suriname gevolgd, alweer om de werkelijke bedoeling van de missie te verbergen. Na zonsondergang landde de 201 weer op Hato.

Voor de Neptune technici op Hato had het geval nog een staartje. Men had gedacht dat het tijdelijke laagje grafiet bij terugkeer wel makkelijk weer te verwijderen zou zijn. Maar die veronderstelling bleek niet helemaal te kloppen, dit tot grote ontstemming van de chef onderhoudsploeg, sergeant-majoor Jan Corsten. De Neptune had twee dagen in de zon staan te bakken met de aangebrachte grafietbehandeling en bleek zeer

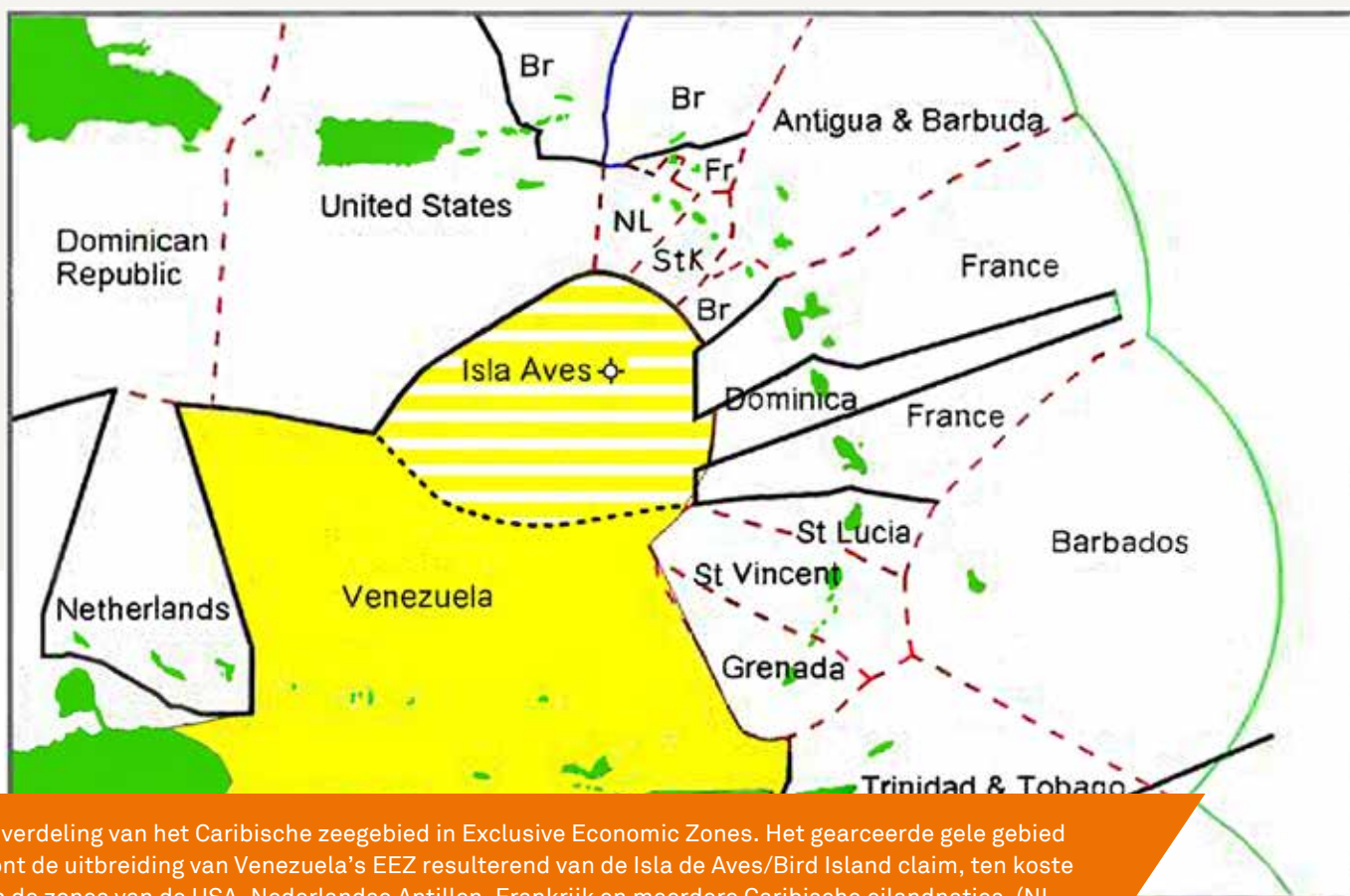
moeilijk weer schoon te poetsen.

De lengte van de gevlogene missie bedroeg ongeveer 3100 km (1650 NM), ofwel rond 11 uur vliegen. Dit was ruimschoots onder het maximum vliegbereik van de Neptune, maar toch een flinke prestatie met een al ruim twintig jaar oude kist. De Neptune 201 werd in november 1981 uit dienst gesteld en is nog heden ten dage te bewonderen in het Nationaal Militair Museum op Soesterberg.

Getouwtrek om een kaal onbewoond eiland.

Alhoewel *Isla de Aves*, alias *Bird Island*, in de oudheid wel eens door respectievelijk Spanje, Nederland en Engeland beschouwd werd als hun eigendom, was het eilandje voor geen van deze landen de moeite waard geweest om er daadwerkelijk bezit van te nemen, laat staan oorlog over te voeren.

Pas in 1854 ontstond er werkelijke belangstelling, nadat Amerikanen er grote hoeveelheden "guano" hadden ontdekt en dit gingen afgraven. Guano is een mooi woord voor

De verdeling van het Caribische zeegebied in Exclusive Economic Zones. Het gearceerde gele gebied toont de uitbreiding van Venezuela's EEZ resulterend van de Isla de Aves/Bird Island claim, ten koste van de zones van de USA, Nederlandse Antillen, Frankrijk en meerdere Caribische eilandnaties. (NL – Nederland, Fr – Frankrijk, Br = Brits Gemenebest, StK = St. Kitts/Nevis). Kaartje uit: Aves Island, door Dennis Bryant, Posted to Maritime Musings on October 26, 2010, aangepast door Gerard Casius.

Bird Island met het Venezolaanse observatie-station intact. (Foto Gobierno de Venezuela. www.minci.gob.ve)

ingedroogde lagen vogeluitwerpselen en het is goede landbouwmest. De Gezaghebber van het Nederlandse St. Eustatius meende de Nederlandse rechten te kunnen doen gelden door de Amerikanen een concessie te verlenen voor de guanoafgraving tegen een tarief van f 2,50 per ton. Maar, naar spoedig zou blijken, was dit een al achterhaalde en dus onnodige maatregel.

Venezuela - dat in 1811 na haar onafhankelijkheid in de rechten van Spanje was getreden - raakte nu ook geïnteresseerd in de mogelijkheid om aan de guano exploitatie wat te kunnen verdienen. Het hernieuwde haar aanspraak op het eilandje en nam er in december 1854 ook daadwerkelijk bezit van. Toen dit in Nederland bekend werd, kreeg in maart 1855 het in de West aanwezige oorlogsschip Zr.Ms. Lynx "den geheimen last" om te gaan kijken wat er gaande was en onze rechten zo nodig kracht bij te zetten. Welnu, dat bleek wel nodig maar niet zo eenvoudig. Bij aankomst bij het eilandje zeg men dat Amerikanen al bezig waren guano in een schoener te laden en er was een loodsje waarboven de Venezolaanse vlag wapperde. Een landingsparty van de Lynx werd ontvangen door een Venezolaanse officier die het commando voerde over een groep soldaten. De commandant van de Lynx, KLTZ jhr. Henri de Vaynes van Brakell, maakte aan de Venezolaanse

officier duidelijk dat het eilandje behoorde tot "onze noordelijke groep eilanden" en dus Nederlands bezit was. Maar de Venezolaanse militairen waren er nu eenmaal en van het "handhaven" van de Nederlandse rechten zag KLTZ van Brakell maar af. Na een rondleiding over het eiland nam de commandant van de Lynx beleefd afscheid van de Venezolaanse officier en zette koers naar Curaçao.

Een vriendelijk afscheid misschien, maar Nederland kon het er niet maar zo bij laten. Er was nu wel een situatie ontstaan die precedentwerking kon hebben met betrekking tot onze rechten rond de andere Nederlandse eilanden. Dit betrof met name Curaçao en Aruba, waar Venezuela al langer op aasde. Venezuela en Nederland besloten hun conflict ter arbitrage voor te leggen aan Isabella II, koningin van Spanje. Voor Nederland een vreemde keuze wellicht, maar Den Haag veronderstelde dat de Spaanse monarchie niet geneigd zou zijn om haar afvallige ex-kolonie in het gelijk te stellen. Maar Isabella deed dat wel en wees in 1865 *Isla de Aves* (Bird Island) toe aan Venezuela, op de grond dat het "dichter bij het Venezolaanse vasteland ligt dan bij de Nederlandse eilanden". De Spaanse koningin vergiste zich daarbij wel. Zij verwarde, bewust of onbewust, kennelijk de net ten oosten van Bonaire en veel dichter

(70 NM) bij de Venezolaanse kust liggende *Aves Archipel* met het veel verder op 300 NM noordelijk en relatief dicht bij de Nederlandse Bovenwinden gelegen *Isla de Aves* (Bird Island). Maar de arbitrage was definitief: *Isla de Aves* was Venezolaans. De Sabaanse vissers behielden wel hun vrije toegang tot Bird Island. Ondertussen werd het eilandje door de guano afgraving ook steeds kleiner en in 1912 was de voorraad uitgeput. De Venezolaanse bezetters waren inmiddels reeds verdwenen en omdat Nederland er verder geen belang meer bij had liet Den Haag het er maar bij. In mei 1949 bezocht het fregat Hr.Ms. *Willem van der Zaan* het eiland en toen was er geen bewoning te bekennen. Afgezien van af en toe een bezoekende Sabaanse visser waren de vogels weer de enige bewoners van *Isla de Aves*.

NOOT

Omwille van de leesbaarheid en beknoptheid, zijn de voetnoten en verwijzingen uit de tekst verwijderd. Deze zijn op te vragen bij de redactie.

AFLOSSING VAN DE WACHT

VERTREK PAUL M.L. VAN VLIJMEN

Breed lachend met nog twee maanden te gaan voor hij met pensioen gaat, ontvangt Paul van Vlijmen de redactie van het NMMagazine op zijn bureau in het museum. Vanuit dit bureau op de tweede etage heeft hij naar het Westen toe, een prachtig uitzicht op de oude startbaan van de Vliegbasis Soesterberg en in Noordelijke richting een fraai vergezicht op het natuurgebied van de Stichting Utrechts Landschap. Van thuiswerken door Corona moet hij niet veel hebben, het liefst zit hij op deze stek of bij zijn mensen op de werkvloer en na dit interview begrijpen we waarom.

De zeven jaar als Algemeen Directeur-Bestuurder bij de Stichting Koninklijke Defensiemusea (SKD), en als Directeur NMM zijn voor hem omgevlogen, maar nog steeds spreekt hij vol passie over zijn museum, alsof hij net is aangetreden. De Stichting Koninklijke Defensiemusea omvat het Nationaal Militair Museum in Soesterberg, het Marinemuseum in Den Helder, het Mariniersmuseum in Rotterdam en het Marechausseemuseum in Buren.

Wat zijn voor u de meest memorabele momenten geweest tijdens uw bewind?

De opening van het museum door Koning Willem Alexander, twee maanden na mijn aantreden hier in Soesterberg, heeft veel indruk op me gemaakt. Vooral al het ceremonieel en protocol dat er op zo'n dag op je afkomt was heel indrukwekkend.

De bouw van het NMM kostte ongeveer 106 miljoen euro, het museum beslaat 35.000 vierkante meter en herbergt de enorme collecties van het voormalige Legermuseum uit Delft en het Militair Luchtvaartmuseum uit Soesterberg. Als zo'n project ook daadwerkelijk wordt verwezenlijkt en je ziet wat er nu tot stand gekomen is, maakt dit je trots.

Op emotioneel gebied moet ik zeggen dat de opening van de tentoonstelling "Hij of Ik" heel veel indruk op mij heeft gemaakt. Het vertellen van persoonlijke verhalen uit de Tweede Wereldoorlog vanuit het perspectief van enerzijds een Canadese militair, maar anderzijds ook vanuit Duits perspectief was heel bijzonder. Het is altijd afwachten hoe men reageert op dit soort gevoelige en vaak controversiële onderwerpen. Toen bij de opening van deze tentoonstelling, de nabestaanden van beide militairen hun persoonlijk verhaal vertelden en daarna elkaar omhelsde, was dit voor velen een zeer emotionele gebeurtenis. Dit laat ook goed zien hoe een oorlog diepe wonden slaat en dit zelfs vele decennia daarna nog steeds doorwerkt in volgende generaties. Deze expositie was dan ook een schot in de roos.

Exposities

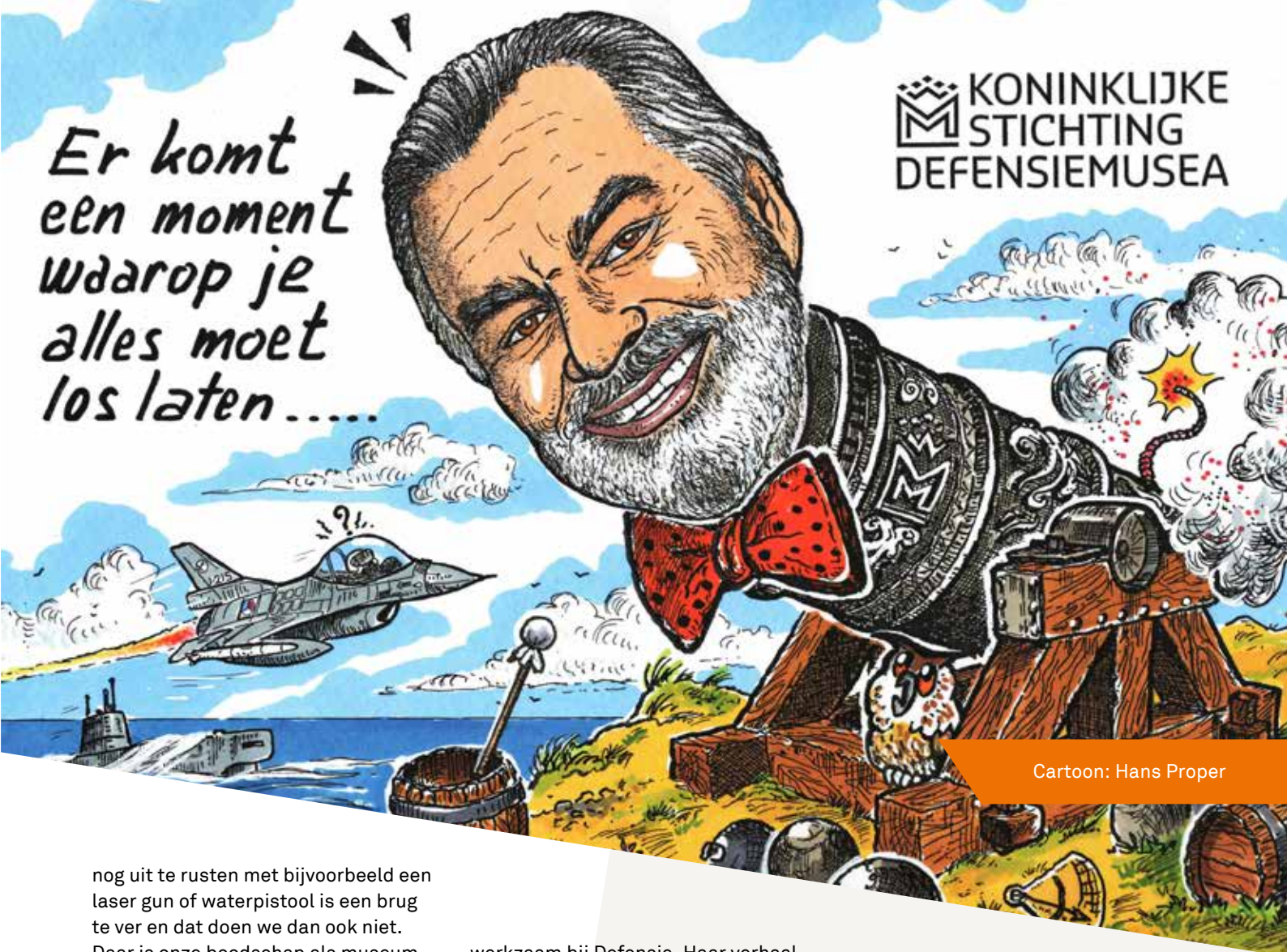
Over (wissel-) exposities gesproken. Het maken van een nieuwe thema expositie is een tijdrovend en vooral ook dure aangelegenheid. Vandaar dat we hebben besloten dat een grote wissel-expositie in principe een looptijd heeft van 1 ½ jaar. Dit doet naar mijn mening ook recht aan de hoeveelheid werk die door

de conservatoren en bijvoorbeeld de decorbouwers moet worden verricht om een verantwoorde en voor het grote publiek aantrekkelijke expositie neer te zetten. Voor de tentoonstelling 50 jaar F-16, die volgend jaar zal worden gehouden, zijn de voorbereidingen al in volle gang en het belooft weer heel interessant te worden. Maar ook het breder openstellen en renoveren van de tentoonstelling De Klas van '45, voor grotere groepen en niet alleen voor kinderen, maar nu ook voor een grotere groepen is een succes.

Dilemma's

Een belangrijk dilemma voor ieder Defensiemuseum is natuurlijk een goede balans te vinden tussen de militaire boodschap van het museum en het genereren van voldoende bezoekersaantallen. Ik vind dat het museum nadrukkelijk geen attractiepark mag worden, maar vooral de boodschap moet vertellen van en over militairen. "We zijn geen oorlogsmuseum, met bijbehorende heroïek, maar vertellen zonder opsmuk het militaire verhaal van toen en nu. Ik zou zeggen; "Educatie op de bagagedrager van het vermaak". Het rijden met mini tanks en jeeps is uitdagend en leuk voor het jonge publiek, maar om deze voertuigjes ook

Er komt
een moment
waarop je
alles moet
los laten.....

Cartoon: Hans Proper

nog uit te rusten met bijvoorbeeld een laser gun of waterpistool is een brug te ver en dat doen we dan ook niet. Daar is onze boodschap als museum te serieus voor. Het gaat per slot van rekening in ons museum om zaken van leven en dood c.q. vrede en veiligheid. Educatie is voor alle mensen en niet alleen de jeugd. We krijgen daarom jaarlijks gemiddeld 300.000 bezoekers hier over de vloer in alle leeftijdscategorieën met verschillende interesses. Deze mensen willen wel waar voor hun geld.

Wat is uw favoriete object?

Na lang nadenken (het museum heeft meer dan 300.000 objecten) antwoordt hij resoluut; de linker beenprothese van militair verpleegkundige Jaaike Brandsma. Het zien van dat voorwerp raakte mij direct tussen de ogen. Hiermee wordt in een klap duidelijk dat wat het museum vertegenwoordigt niet vrijblijvend is, maar ernstige gevolgen kan hebben. Jaaike verloor haar onderbeen door een zelfmoordaanslag tijdens een patrouille in het Afghaanse Deh Rawod in 2017. Haar verhaal over de aanslag, maar ook de manier waarop ze zich terug wist te vechten, staat voor mij symbool voor de mannen en vrouwen

werkzaam bij Defensie. Haar verhaal is te beluisteren in het museum en komt hard aan. Hier gaat hier om het zeer persoonlijke verhaal van een veteraan.

Als we kijken naar de (hardware) objecten van het NMM kijken, dan gaat mijn keuze uit naar de fraai gedecoreerde pistolen uit de Visser collectie, dit zijn echte kunsthistorische objecten die met heel veel zorg en vakmanschap zijn gemaakt. Maar ook het Japanse samoerai harnas in de Stijlkamer, is letterlijk en figuurlijk zeer imponerend/intimiderend.

Vier musea onder één vlag?

De afgelopen jaren waren niet altijd eenvoudig. Zo moest de fusie van de verschillende musea vorm krijgen. Al deze musea hebben hun eigen geschiedenis, boodschap, belangen, cultuur en achterban. Net zo verschillend als de krijgsmachtdelen waaruit ze voortkomen. Veranderingen doen dan ook altijd pijn. Vanaf 2014 opereren we nu onder dezelfde vlag en de afgelopen twee jaar hebben we

samen met alle stakeholders gelukkig een stevig fundament kunnen leggen onder de SKD. Maar ook dit proces blijft natuurlijk "work in progress".

Uitdagingen?

Gaandeweg het proces kwamen we erachter dat door de oprichting van de (private stichting) SKD, de vier musea niet langer vielen onder de tot dan toe gehanteerde Defensie regelgeving. Dit hield in dat allerlei regelingen m.b.t. het beheer en registratie van Wapens en Munitie, strategische goederen, maar ook ten aanzien van gevaarlijke stoffen (Chroom 6/ Radioactief materieel/Asbest e.d.), opnieuw moesten worden gecheckt en formeel worden vastgelegd. Een bijzonder aspect van deze mega exercitie voor de musea was, het inventariseren en uiteraard oplossen van de problematiek als gevolg van de International Traffic in Arms Regulations (ITAR). Deze Amerikaanse (en Europese) regelingen hebben betrekking op de verkoop en weder gebruik, inclusief tentoonstellen, van

militair (strategische) goederen en technologie. Juist deze regelingen zijn van toepassing op heel wat objecten uit de verschillende collecties.

Kunt u nog een tipje van de sluier oplichten, wat er nog voor zaken zijn die u mede in gang heeft gezet en die de komende jaren nog worden geïmplementeerd?

Ik kan er nog niet al te veel over zeggen, maar we werken aan een "Buiten Experience" en gaan proberen een nog betere symbiose te creëren tussen de binnen- en buiten expositie. Verder hopen we volgend jaar nog een Chinook helikopter aan onze -collectie te kunnen toevoegen.

In het huidige tijdsgewricht breken nieuwe tijden aan op (militair) museaal gebied. Er zijn nieuwe dilemma's en vraagstukken zoals omgang met koloniale roofkunst/ herkomstgeschiedenis, authenticiteit, verwerving en afstoting van objecten,

wijze van presentatie. Maar ook het gebruik van Virtual Reality (VR) en bijvoorbeeld omgang met ethische vraagstukken. Tijd voor vers bloed en nieuwe ideeën. Een mooie tijd om het stokje over te dragen aan mijn opvolger. Een militair historicus die in mijn ogen volledig past in het profiel en beschikt over de juiste ervaring, achtergrond en ambities.

Is er leven na de SKD of wachten de geraniums?

Die geraniums spreken me wel aan! Een tijdje geen personeel en managementverantwoordelijkheden klinkt zeer aantrekkelijk. Maar eerlijk gezegd vind ik het nog steeds erg leuk om met (jonge) mensen om te gaan en betrokken te blijven bij hun sociale leven. Zo heb ik een cursus coaching gevolgd en daar wil ik nog wat mee doen. Maar een baantje als barkeeper in een kroeg in Utrecht spreekt me ook aan. Daarnaast hoop

ik na deze hectische tijd ook wat meer tijd aan mijn gezin te kunnen besteden. Bovendien ga ik met veel plezier mijn teken- en schilderhobby weer oppakken. Een paar maanden uitwaaien op Vlieland of een voettocht naar Rome of Santiago de Compostella sluit ik ook niet uit. Maar voor dat laatste zal ik nog wel een beetje moeten trainen, denk ik.

Het NMM is en blijft voor mij een uniek museum met (inter-) nationale allure. Ik zie dan ook de toekomst van het de SKD en het NMM in het bijzonder, onder de nieuwe leiding van mijn opvolger John Sijmonsbergen met vertrouwen tegemoet. Ik kijk met veel plezier en trots terug op mijn tijd bij de SKD/NMM en dank de Vrienden van de SVNMM letterlijk en figuurlijk voor hun steun en feedback aan ons museum! Het ga u allen goed, ik zwaai af!

Paul van Vlijmen (zonder strik dit keer!) bij de poster van zijn favoriete tentoonstelling.

EEN UNIEKE INKIJK IN MILITAIR MUSEUM SLOVENIË

DOOR MICHAEL JANSEN

Op 25 juni 1991, verklaarden de Joegoslavische deelrepublieken Slovenië en Kroatië hun onafhankelijkheid. Op deze zomerdag in 1991 werd de wereld, en vooral Europa, volledig verrast door dit conflict. ondanks het feit dat Joegoslavië al jaren bekend stond als mogelijk kruitvat. De wereld had in de jaren 1989/1990 net afscheid genomen van de Koude Oorlog en de wereldvrede leek te zijn aangebroken. Niets was minder waar.

Alvorens in te gaan op mijn bezoek aan het museum, is het goed om nog even terug te gaan naar de ontstaansgeschiedenis van de Republiek Slovenië. Joegoslavië is ontstaan in 1918 als “Koninkrijk van Serven, Kroaten en Slovenen” en bestreek Servië, Montenegro en delen van de opgedoekte Oostenrijk-Hongaarse monarchie. Deze na de Eerste Wereldoorlog gestichte nieuwe staat kenmerkte zich vanaf het begin door etnische en religieuze spanningen, maar ook de traditionele scheiding tussen het (arme) noorden en het (welvarende) zuiden. Deze scheiding versterkte de instabiliteit in deze regio. Vooral de tegenstellingen tussen de Kroaten en de Serven over het bestuur van de staat werden nog duidelijker tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen het Koninkrijk werd verdeeld in een Duitse, Italiaanse, Bulgaarse en Hongaarse bezettingszone en een zelfstandig (fascistisch) Kroatië. Al deze partijen hielden zich bezig met de vervolging en bestrijding van de Servische bevolking en de in omvang snelgroeïende communistische partizanen. De vijandelijkheden en hieraan gekoppelde guerrillaoorlogvoering gingen door tot het einde van de Tweede Wereldoorlog. De littekens van deze oorlog zouden weer zichtbaar worden in de jaren '90. In 1945 werd de Volksrepubliek Joegoslavië (opnieuw) opgericht door Josip Broz Tito. Zijn charismatische

leiderschap, het communistische systeem dat hij invoerde, maar ook het begin van de Koude Oorlog en de snelle economische ontwikkeling van het land, zorgden er in eerste instantie voor dat etnische en religieuze spanningen onder de oppervlakte bleven. Joegoslavië werd lid van de Beweging van Niet-Gebonden Landen en wist door zijn min of meer onafhankelijke positie handig te laveren tussen de twee grote bestaande machtsblokken uit de Koude Oorlog. Tito overleed in 1980. 9 jaar later viel het IJzeren Gordijn en kwam Joegoslavië in een economische crisis terecht. Door al deze factoren vlamden de interne tegenstellingen en het nationalisme van de verschillende bevolkingsgroepen weer op en begon de federale staat te eroderen. De wens voor meer democratie, economische groei en onafhankelijkheid ging ook

Duiker

aan Slovenië niet ongemerkt voorbij. Na een verkiezingsoverwinning van de democratische oppositie in april 1990,

Duitse locomotief 33-110

Ecologische tank

Ingang museum

MIG 21 straaljager

kwam het in december 1990 tot een referendum over de zelfstandigheid van Slovenië. De overgrote meerderheid van de Slovenen stemde vóór onafhankelijkheid. In juni 1991 verklaarde het Sloveense parlement de onafhankelijkheid. Dit had echter

tot gevolg dat het JNA onmiddellijk mobiliseerde en de kazernes verliet om strategische posities in het land in te nemen. In de daaropvolgende dagen stuitte het leger op onverwachte weerstand van territoriale reserve-eenheden en milities (inclusief

brandweer en politie-eenheden), in de vorm van wegblokkades en gewapend verzet. Het toch al gedemoraliseerde Nationale Leger zag zich genoodzaakt zich terug te trekken in de kazernes. Eind oktober 1991, vier maanden na het uitroepen van de onafhankelijkheid, verlieten de reguliere troepen van de JNA (permanent) het grondgebied van Slovenië om nooit meer terug te keren. Slovenië was nu een soevereine staat. De machtsovername in Slovenië was, in vergelijking tot de verdere ineenstorting van Joegoslavië die later nog zou volgen, tamelijk vreedzaam verlopen. Het vertrek van Slovenië uit de federatie wordt gezien als de eerste dominosteen die viel op de Balkan, meerdere zouden daarna nog volgen.

Parallel aan de oplopende onrusten in Joegoslavië speelde in het voorjaar van 1991 ook de door de Amerikanen geleide operatie "Desert Storm" tegen Irak, dat toen Koeweit was binnengevallen. De oorlog in de Golf was feitelijk de eerste grootschalige oorlog waar men vanuit de woonkamer met behulp van CNN "live" mee kon kijken met de militaire operaties. Vanaf die tijd was de rol die de media in een oorlog kunnen spelen zeer manifest geworden. Er wordt wel gezegd dat de diverse strijdende partijen tijdens de Joegoslavië crisis dankbaar ge- en misbruik hebben gemaakt van dit "wapen".

Museum in Pivka

In een oude, nog door de Italianen gebouwde kazerne uit 1930 in de plaats Pivka, Slovenië, is een bijzonder interessant en fraai gesitueerd militair museum te vinden. De kazerne is na de Tweede Wereldoorlog tot 1991 in gebruik geweest bij het Joegoslavische Nationale Leger. Maar wat doet een Italiaanse kazerne in het voormalige Joegoslavië? Op basis van de zogenaamde Rapallo overeenkomst (1920), werden o.a. delen van de verslagen Donarepubliek verdeeld tussen Italië en het Koninkrijk van Serviërs, Kroaten en Slovenen (in 1929 omgedoopt tot Joegoslavië). Het museum is in 2004 officieel opgericht en gehuisvest in een viertal gebouwen met een bijhorend klein oefenterrein voor demonstraties. Het is zonder twijfel een van de

grootste toeristische trekpleisters in de regio. In het Hoofdgebouw is ruimte voor het inrichten van een wisseltentoonstelling, verder zijn hier ondergebracht; een uitgebreide museumwinkel, een informatiecentrum en een restaurant. Voor het hoofdgebouw staat een monument dat herinnert aan de slachtoffers van de onafhankelijkheidsstrijd. Het museum is nog traditioneel ingericht, met heel veel objecten in een beperkte ruimte. Maar toch is dit verbazend genoeg goed gelukt en is er veel te zien.

Op het buitenterrein staat naast een helikopter en diverse soorten geschut, een indrukwekkende Duitse stoomlocomotief voorzien van luchtdoelgeschut, in de configuratie zoals deze bij de Duitse Wehrmacht in de Tweede Wereldoorlog in gebruik was. Deze locomotief werd ingevoerd in 1942 en gebruikt in alle theaters in Europa. Het ontwerp was zo robuust dat een aantal van deze locomotieven tot in de jaren 70 in gebruik zijn gebleven.

In een recent aangebouwd paviljoen bevindt zich de (permanente) tentoonstelling genaamd "De weg naar Onafhankelijkheid". Hierin wordt op een inzichtelijke wijze getoond hoe Slovenië, als onderdeel van Joegoslavië zich langzaam ontworstelde aan het Joegoslavische juk. De tentoonstelling laat de naoorlogse Socialistische Republiek Joegoslavië van Maarschalk Josip Broz Tito zien, waarvan de Socialistische Republiek Slovenië toen nog deel vanuit maakte.

In de (vaste) opstelling van het museum staan in dit kader een aantal voertuigen en vliegtuigen uit die periode w.o. een M-84 Tank, Mig-21 straaljager en diverse gepantserde voertuigen van Russische en Joegoslavische makelij. Prominente en originele relikwieën die deel uitmaken van de collectie zijn; een SOKO Gazelle helikopter, de eerste helikopter die "deserteerde" uit de luchtmacht van de JNA en bijvoorbeeld een T-55 tank die werd gebruikt bij de (mislukte) poging van de JNA om de Sloveense opstand te onderdrukken. Maar ook militaire trucks van eigen bodem zoals o.a. de TAM (Tovarna Automobilov Maribor) vrachtwagens zijn ruim vertegenwoordigd in de expositie. Laatstgenoemde voertuigen

zijn dermate robuust gebouwd dat deze tot op de dag van vandaag nog steeds rondrijden op de Balkan.

Een bijzonder stuk in de vaste opstelling van het museum is een 19 meter lange en maar liefst 76

Ton zware onderzeeër van de z.g. UNA-klasse. Het gaat hier om een mini of sabotage onderzeeër. In de jaren 80 van de vorige eeuw was de Joegoslavische marine tot de conclusie gekomen dat grote (en dure!) onderzeeërs niet geschikt waren voor

Sabre en Thunderjet

Soko 522 Trainings toestel

Tankbemanning T-55

het uitvoeren van specifieke taken in de Adriatische Zee. Tot 1989 zijn zes van deze onderzeeërs gebouwd in Split (Kroatië). De basis bemanning bestond uit 4 bemanningsleden en de duikboot kon maximaal 6 onderwatersaboteurs vervoeren. Hoewel Slovenië bijna geheel “land locked” is, leverde zij toch een aanzienlijk deel van de bemanningen voor deze onderzeeboten voor de Joegoslavische Marine. De tentoongestelde onderzeeër is in 2011 door de Republiek Montenegro geschonken aan het museum. Het moet een flinke klus geweest zijn om deze metalen kolos op zijn plaats te krijgen.

UNA Onderzeeboot

In een tweetal andere gebouwen is de verzameling geschut en (pantser-) voertuigen ondergebracht. Het zijn voertuigen die allemaal zijn gebruikt in het JNA. Het museum beschikt ook over een groot aantal Amerikaanse militaire voer- en vliegtuigen. Deze zijn alle geleverd in het kader van de Mutual Defense Aid Programme (MDAP). Dit programma werd door de Amerikanen na de Tweede Wereldoorlog in het leven geroepen om ervoor te zorgen dat (West) Europa buiten de invloedssfeer bleef van de Sovjet-Unie. Ook Joegoslavië kwam voor deze militaire hulp in aanmerking omdat Tito in 1948 gebroken had met Stalin en zich had aangesloten bij de organisatie van “Niet-Gebonden” landen. Hierdoor liet hij alle opties open voor economische en militaire hulp vanuit zowel het Oostblok als het Westen. Voorbeeld hiervan in het museum zijn o.a. een tweetal Amerikaanse gevechtsvliegtuigen de F-84 Thunderjet en F-86 Sabre uit de jaren 50. Maar zo heeft het museum ook Russische tanks van o.a. het type T-34 tot en met de moderne T-72 tank en de Joegoslavische versie hiervan de M-84. Als “ongebonden” land maakte Joegoslavië natuurlijk ook veelvuldig gebruik van reversed engineering/technologie d.w.z. kopiëren van militaire technologie van andere landen. Er is te veel materieel te zien om hier allemaal op te noemen, maar niet onvermeld mag blijven de imposante BTM-3 Genie voertuig en bijvoorbeeld een open gewerkte T-55 Tank-simulator. In tegenstelling tot de opengewerkte tank in ons museum, heeft men hier een aantal etalagepoppen in de tank

Volle expositieruimte

geplaatst, waardoor goed te zien is hoe krap bemeten de ruimte is waarin de tankbemanning zijn werk moest doen. Over etalagepoppen gesproken, de in Pivka tentoongestelde vliegtuigen beschikken, anders dan de toestellen in Soesterberg, wel over een vliegenier achter de stuurknuppel. Dit scheelt weer ruimte en spaart een vitrine!

De meeste (pantser-) voertuigen en wapens in het museum zijn afkomstig uit de Tweede Wereldoorlog. Zo staan er een tweetal Amerikaanse Stuart tanks en een Engelse Bren carrier, die naar verluidt gebruikt zijn door de 1e Partizanen Tankbrigade. Deze brigade werd opgeleid en geformeerd aan het einde van de Tweede Wereldoorlog met Engelse steun. De Partizanen van Tito werden verder uitgerust met kanonnen en houwitser van Amerikaanse en Russische makelij. Rusland leverde verder in die periode o.a. een aantal T-34/85 tanks waarmee

de 2e Partizanen Tankbrigade werd opgericht. Zoals al vermeld volgden na de oorlog nog vele leveranties van militair materiaal aan Joegoslavië afkomstig van beide machtsblokken.

Hoewel het museum groot en ruim opgezet is, heeft men hier en daar concessies moeten doen aan de presentatie van de tentoongestelde objecten. Zo zijn van een aantal vliegtuigen, delen van de vleugel verwijderd om zo meer ruimte te creëren. Maar ook dit heeft zo zijn charme. Dit museum is wat mij betreft een aanrader, niet alleen vanwege de unieke locatie in de bergen, het verhaal, maar ook vanwege het gevarieerde aanbod aan schitterende objecten en de wijze van exposeren. Mocht u in de buurt zijn:

Park VOJA
Kolodvorska 51 6257 Pivka
Slovenië

'RUST ROEST!'

HET MILITAIR REVALIDATIE CENTRUM (MRC) AARDENBURG 1946-2021

DOOR ELSA MIEDEMA

Op 16 december 1945 reed een militair voertuig Doorn binnen. Het stopte bij landgoed Aardenburg aan de Dribergsestraatweg. Reservemajoor J.B.P.M. de Swart stapte uit en liep naar de oude villa om deze aan een inspectie te onderwerpen. De Swart was hier met een missie. Hij was een maand eerder aangesteld als Commandant Militaire Herstellingsoorden en zocht een geschikte locatie voor een herstellingsoord boven de rivieren. In september datzelfde jaar was op initiatief van de Stoottroepen het eerste Nederlandse militaire herstellingsoord 'Bosch en Ven' geopend. Het bevond zich in Oisterwijk en was bedoeld voor militairen die tijdens de bevrijdingsstrijd gewond waren geraakt en meer zorg nodig hadden na hun verblijf in het (veld)hospitaal. De inspectie van de Geneeskundige Dienst van de landmacht realiseerde zich echter al snel dat er meer voor nodig was om alle gewonde militairen weer op de been te krijgen. Zodoende werden plannen gemaakt voor de opening van meerdere herstellingsoorden, in Nederland én Nederlands-Indië. Zo ver kwam het echter niet. Het bleef bij één centraal herstellingsoord, op landgoed Aardenburg in Doorn.

De opkomst van Nederlandse militaire revalidatie

Nederland was vergeleken met diens buurlanden vrij laat met het oprichten van dergelijke centra. Er waren enkele militaire rusthuizen, zoals het in 1817 geopende Militair Invalidentehuis in Leiden en het Koloniaal Militair Invalidenhuis Bronbeek, geopend in 1863. Het thema revalidatiezorg kwam echter nadrukkelijk op de agenda te staan toen Duitse troepen op 10 mei 1940 Nederland binnenvielen. De impact van de Meidagen en de bevrijdingsstrijd enkele jaren later deed het Nederlandse Rode Kruis en de Stoottroepen realiseren dat revalidatiezorg noodzakelijk

Een groep revalidanten van het Militair Herstellings- en Oefeningsoord (MHOO) Aardenburg in Doorn rent over het landgoed, eind jaren veertig. (Spaarnestad)

Een instrumentmaker maakt een houten kunstbeen voor een gewonde militair in het Roehampton Hospital in Surrey, Engeland in 1918. (Wikicommons)

huisde een bataljon van de *Queens Own Rifles of Canada* brigade in de villa. Toen het zware werk er eenmaal opzat brachten de Canadese militairen hun dagen voornamelijk feestend door, wat de fysieke staat van de villa niet ten goede kwam. In de woorden van majoor De Swart: 'De toestand van het huis is (...) zeer slecht, geen waschtafels, centrale verwarming totaal kapot, in één woord uitgeleefd, meubilair is niet aanwezig.' Opknappen was mogelijk, maar dit zou maanden gaan duren.

Ondanks deze haken en ogen gaf de toenmalige minister van Oorlog, Jo Meynen, enkele maanden later, in maart 1946, groen licht voor de huur en opknappbeurt van de villa. De restauratiewerkzaamheden duurden echter langer dan gepland, waardoor de therapeuten en verpleegkundigen gedurende de eerste maanden ietwat provisorisch aan het werk moesten. Het Militair Herstellings- en Trainingsoord Aardenburg opende in september 1946 zijn deuren. Hoewel het de bedoeling was om 100 patiënten tegelijkertijd te kunnen onderbrengen, moest de capaciteit in de beginperiode worden gereduceerd tot 85. Gedurende de eerste vier maanden behandelde het herstellingsoord in totaal 130 patiënten.

was. Gedurende de oorlog en de Nederlandse capitulatie die daarop volgde zette het Rode Kruis verscheidene herstellingsoord voor militairen in werking, zoals huize Kareol in Aerdenhout en huize Zuylenveld in Oud-Zuilen.

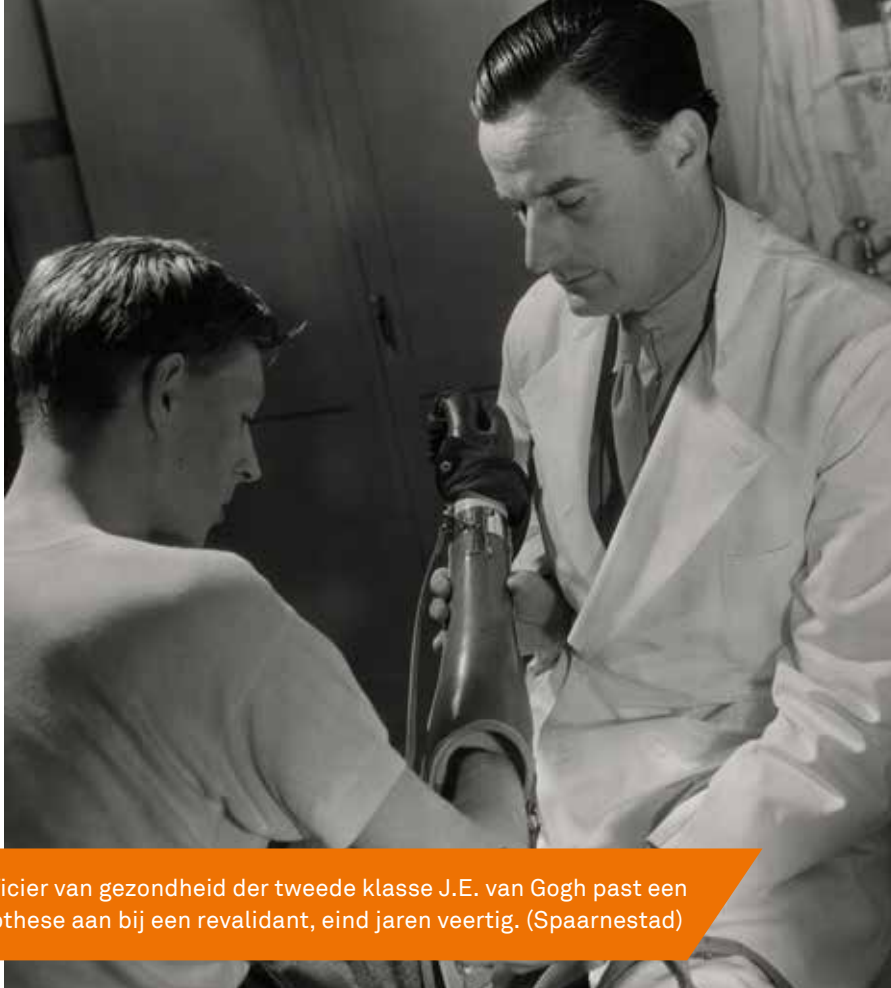
In omringende landen was deze ontwikkeling al eerder op gang gekomen, grotendeels gestimuleerd door hun inmenging in de Eerste Wereldoorlog. Als gevolg van veranderingen op militair-technisch en -tactisch vlak raakte van 1914 tot 1918 een zeer groot aantal militairen gewond (19 miljoen van de 60 miljoen gemobiliseerde strijdkrachten), die door innovaties in de gezondheidszorg bleven leven. Uitgebreidere nazorg was noodzakelijk, niet in de laatste plaats om deze militairen weer zo snel mogelijk in te kunnen zetten aan het front. In Groot-Brittannië, Duitsland en Frankrijk ontwikkelden hierdoor ook de orthopedie en de plastische chirurgie zich in deze jaren. Nederland liep wederom achter op zijn buurlanden. In 1940 kreeg het Centraal Militair Hospitaal in Utrecht een eigen prothesewerkplaats. Deze werkplaats produceerde gedurende de eerste naoorlogse jaren echter alleen 'onderbenen'. Overige protheses moesten uit Groot-Brittannië komen, maar omdat er een tekort aan materiaal was om kunstledematen van te vervaardigen moesten revalidanten soms maanden wachten op een passende prothese. Het zou nog tot 1988 duren voordat deze prothesewerkplaats van Utrecht naar Doorn verhuisde, waar het de revalidanten direct van dienst kon zijn.

'In één woord uitgeleefd'

Na inspectie van de villa schreef Commandant Herstelloorden De Swart aan de inspecteur van de Geneeskundige Dienst: 'Het huis is zeer groot en biedt ruimte voor 100 bedden, is prachtig gelegen en zou als Herstelloord ideaal zijn'. Toch bleken er ook wat haken en ogen aan de villa te zitten. Het landhuis had namelijk tijdens de oorlog gediend als onderkomen van de Nederlandse Arbeidsdienst (NAD), de evenknie van de Duitse *Reichsarbeitsdienst*. Arbeiders van de nad voerden tijdens de oorlogsjaren door het hele land bouwwerkzaamheden uit voor de *Wehrmacht*. Tijdens de bevrijding

Revalidanten van het MHO Aardenburg aan het werk in de houtwerkplaats, eind jaren veertig. (NIMH)

Officier van gezondheid der tweede klasse J.E. van Gogh past een prothese aan bij een revalidant, eind jaren veertig. (Spaarnestad)

Het duurde nog tot het einde van de jaren veertig voordat de bouwwerkzaamheden waren voltooid. Zoals gepland werd de villa opgeknapt, maar aangezien al snel bleek dat er niet genoeg ruimte zou zijn voor de huisvesting van zowel de patiënten als het personeel, besloot de leiding van het herstellingsoord meer ruimte te creëren in de vorm van houten barakken. Deze twaalf houten onderkomens kregen de bijnaam 'Zweedse barakken', aangezien ze door de Zweedse regering aan Nederland waren geschonken in het kader van de wederopbouw. Deze barakken gingen dienstdoen als slaapverblijf voor de patiënten, massage- en therapieruimtes en als onderkomen van de bibliotheek. De uitbreiding vergrootte de opnamecapaciteit van het centrum tot 235 bedden. In 1949 stond daar 124 man en vrouw personeel tegenover, waarvan 60% militair was.

Het prille begin

Een reserveofficier van het Korps Luchtdoelartillerie, kapitein H.F. Monkhorst, werd aangesteld als eerste commandant van het herstellingsoord en officier van

gezondheid der tweede klasse J.E. van Gogh nam de functie van revalidatiearts op zich. Laatstgenoemde gold als pionier op het terrein van de Nederlandse militaire gezondheidszorg. Voor de oorlog was hij heilgymnast-masseur (een vroege versie van een fysiotherapeut) en tijdens de oorlog kreeg hij groot verloop toegewezen om een opleiding geneeskunde te volgen. Ook werkte hij in de oorlogsjaren als vrijwilliger bij het eerste militaire herstellingsoord Bosch en Ven. In 1946 legde hij zijn artsexamen met goed gevolg af en besloot de inspectie van de Geneeskundige Dienst van de landmacht hem in Doorn bij het nieuwe herstellingsoord te plaatsen met de taak de nieuwe instelling naar Brits voorbeeld vorm te geven, en zo geschiedde. Een studiereis naar Groot-Brittannië in de zomer van 1947 legde hiervoor de basis. De patiënten bestonden in die beginjaren voornamelijk uit militairen die gewonde raakten in de bevrijdingsstrijd in eigen land en Indiëgangers. De Indonesische onafhankelijkheidsstrijd woedde in deze jaren in alle hevigheid, wat voor een grote stroom gewonde militairen terug naar Nederland zorgde. In de jaren vijftig kwamen daar Korea-

veteranen en bovendien burgers bij. In het naoorlogse Nederland was Aardenburg het meest moderne revalidatiecentrum, wat ertoe leidde dat de Rijksverzekeringsbank ook civiele patiënten naar Doorn ging verwijzen. De leiding van het herstellingsoord was er overigens ook blij mee, aangezien al snel bleek dat het aantal militaire oorlogsgewonden in de jaren vijftig geleidelijk afnam en deze uit angst voor bezuinigingen of opheffing de bedden bezet wilde houden. De patiënten konden grofweg in twee groepen worden ingedeeld: zij die na revalidatie weer militair inzetbaar waren en zij die hun hele leven gehandicapt zouden blijven en daarmee, in de woorden van Van Gogh, 'een bestaan moesten veroveren in het burgerleven'.

Handarbeid als therapie

Hoe zag de dagelijkse realiteit eruit op het tweede militaire herstellingsoord, dat vanaf 16 augustus 1958 de naam Militair Revalidatie Centrum (MRC) Aardenburg droeg? De leus 'rust roest!', die bij het eerste militaire herstellingsoord Bosch en Ven de rode draad in het revalidatieproces vormde, werd ook op Aardenburg het motto. Patiënten werkten aan de hand van een werkkaart een persoonlijk oefenprogramma af. De behandeling bestond niet alleen uit de te verwachten onderdelen als heilgymnastiek en massage, maar bovendien voor een groot deel uit zogenoemde arbeidstherapie.

Dit was één van de lessen die Monkhorst en Van Gogh in Groot-Brittannië hadden opgedaan: de therapeutische kracht van handarbeid. Dit was overigens niet geheel nieuw voor Van Gogh, aangezien arbeidstherapie ook al in het herstellingsoord Bosch en Ven werd ingezet. Een van de Zweedse barakken was ingericht als houtwerkplaats, mattenvlechterij en pottenbakkerij. Later kwam daar nog een metaalwerkplaats bij. Hoewel zulke handarbeid op het eerste gezicht weinig met revalidatie te maken lijkt te hebben, boekten de revalidanten goede resultaten, zowel in het maken van menig kunstwerk als in hun herstelproces. Revalidanten

Oud-MRC-revalidanten trainen voor de Invictus Games in het zwembad, vlak na de opening in 2013. (NIMH)

evenement plaats. Als centrum van de Nederlandse militaire revalidatie kreeg het MRC een kerntaak in het leveren van een Nederlandse ploeg voor dit internationale evenement. Met behulp van sportcoaches van het NOC*NSF begonnen MRC-sporttherapeuten een jaar voordat het evenement zou plaatsvinden met de selectie van deelnemers. Het in 2013 geopende nieuwe sportcomplex met zwembad op landgoed Aardenburg kwam voor dit doel goed van pas. Hoewel de coronacrisis de afgelopen jaren roet in het eten gooide, is dit evenement een terugkerend en groeiend succes. Niet alleen door het succes van de sportieve prestaties, maar ook voor de verbroedering van de militairen onderling.

mochten hun zelfgemaakte objecten vervolgens voor een klein bedrag mee naar huis nemen.

Arbeidstherapie kan gezien worden als een voorganger van de huidige ergotherapie. Toen in de jaren zestig de eerste gediplomeerde ergotherapeuten het team kwamen versterken, bleef de arbeidstherapie wel bestaan, maar enkel in twee onderdelen: houtbewerking en metaalbewerking. Deze afdelingen maken nog steeds deel uit van het revalidatietraject van patiënten in het MRC, vanaf de jaren negentig beter bekend onder de naam 'activiteitentherapie'. Revalidanten verlaten het centrum zelden zonder een zelfgemaakt schaakbord mee naar huis te nemen.

Sport voor psychisch welzijn

Een ander belangrijk aspect van de revalidatie dat het mrc bood en biedt is sport. Al tijdens de Tweede Wereldoorlog zagen artsen en therapeuten in dat sport niet alleen kon zorgen voor het fysieke herstel, maar dat het ook van groot belang was voor het psychische welzijn van patiënten. Om die reden zette de MRC-leiding sport op verschillende manieren centraal. Naast dat het een belangrijk onderdeel van de revalidatie uitmaakte, vonden er allerlei sportevenementen plaats,

op het landgoed zelf, elders in het land en zelfs over de landsgrenzen heen. Zo reisden in de zomer van 1952 vier Nederlandse (oud-)MRC-revalidanten naar het Engelse plaatsje Stoke Mandeville om, als eerste niet-Britse deelnemers aan de Stoke Mandeville Games. Deze *games* waren vier jaar eerder in het leven geroepen door de Duitse neuroloog dr. Ludwig Guttmann, een uit Duitsland gevluchte arts die de *spinal unit* in het plaatselijke hospitaal runde en als voorbeeld voor de Nederlandse praktijk gold. De Nederlandse deelname bleek een zodanig succes dat het sportevenement steeds verder uitgroeide en in 1960 zelfs plaatsvond in het Olympisch stadion in Rome, vlak na de Olympische Spelen. Het evenement stond dit jaar officieus bekend als *The Olympics of the Disabled* en bestond uit verscheidene sporten. 400 mannen en vrouwen en 24 landen dongen mee naar medailles. Dit was het begin van de Paralympische Spelen. Ruim 65 jaar na de allereerste editie van de Stoke Mandeville Games zag een nieuw internationaal militair sportevenement het levenslicht: de Invictus Games. De Britse prins en Afghanistanveteraan Harry organiseerde dit sportevenement '[to] harness the power of sport to inspire recovery, support rehabilitation and generate a wider understanding and respect for those who serve their country'. In de nazomer van 2014 vond de eerste editie van dit

Toen en nu

Natuurlijk is er de afgelopen 75 jaar ook het nodige veranderd in het MRC. Waar de revalidatietrajecten voorheen vastlagen, staan de wensen van de revalidant nu centraal. Waar bijvoorbeeld fietsen vroeger voor alle kniepatiënten op het schema stond, kijken therapeuten nu of een revalidant überhaupt wel ooit weer op de fiets wil stappen. Ook heeft de aanschaf van de zogenoemde *Computer Assisted Rehabilitation Environment (CAREN)*, een virtual-reality-revalidatiesysteem, in 2006, de revalidatietechniek aanzienlijk gespecialiseerd. Toch zijn ook veel dingen hetzelfde gebleven. Arbeidstherapie en sport zijn daar goede voorbeelden van, samen met de warme en rustige omgeving die het MRC in de Doornse bossen biedt aan zijn revalidanten. Maar rust roest? Dat ligt tegenwoordig aan de revalidant.

In het kader van het 75-jarige jubileum dat het MRC dit jaar viert, verschijnt in december 2021 een boek over de geschiedenis van het centrum met de titel *Samen op eigen kracht*. Dit boek beslaat niet alleen de geschiedenis van het centrum, maar ook van het landgoed waar het MRC zich op bevindt en van de Nederlandse militaire revalidatiezorg. Het boek is een coproductie van het MRC en het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH). De auteur is Elsa Miedema.

RUITER VAN ORANJE

DOOR TON DE VRIES

Er zijn in Nederland veel mensen die net als ik “de Vries” heten, ruim 73.000 (in 2007) volgens Wikipedia. In juni 1986 heeft mijn oudste oom zijn familie dan ook verrast met de uitkomst van zijn onderzoek naar onze voorvaders en met name naar de stamvader van onze tak van de “de Vries”-en te Bergen op Zoom, destijds acht zijtakken omvattende.

Mijn stamvader

In deze genealogie is als stamvader vermeld: Cornelis de Vries, geboren te Noordwolde (Friesland), 29 maart 1767 als Jochems zoon, die later naar Bergen op Zoom vertrok om als militair dienst te nemen in het leger van Napoleon onder de naam “de Vries” (van Friesland). Hij huwde daar op 15 april 1795 met Catharina van Es. Bij de inschrijving van het huwelijk staat “gecantonneerd onder Halsteren”, dus militair was hij wel.

Maar in 1795 zat Luitenant Napoleon Bonaparte nog te verpieteren in Parijs, pas in oktober van dat jaar trad hij op de voorgrond. Eerst daarna was er sprake van een leger van Napoleon. Deze ongerijmdheid was voor mij aanleiding om uit te zoeken hoe mijn stamvader onder Halsteren was terecht gekomen, wat hij onderweg

zoal had gedaan of meegemaakt en hoe zijn wereld er uitzag.

Zijn wereld

Cornelis bleek te zijn Cornelis Kersten, het zevende kind van Carste Jochems, “een sober arbeider” in Noordwolde in het zuidoosten van Friesland. Destijds was daar vrijwel alle turf al afgegraven, maar het groot grondbezit, dat mede i.v.m. de vervening sterk was toegenomen, bleef. De situatie van de kleine boeren en arbeiders was dan ook slecht.

In 1784 was de 4e Engelse oorlog waarin het leger geen rol had gespeeld, geëindigd. Er volgde echter een toenemende dreiging

van Oostenrijk die in 1785 werd afgekocht omdat het verwaarloosde Staatse leger niet bij machte zou zijn Oostenrijk het hoofd te bieden. Van een voornemen tot versterking van het leger kwam niets terecht.

De beweging van de Patriotten, die in 1785 Willem V deed uitwijken naar Nijmegen, was eind 1787 voorlopig geëindigd met zijn restauratie als stadhouder door toedoen van Pruisen. Vele Patriotten weken uit naar Frankrijk. De minder bedeedden zagen in de Stadhouder (Oranje) opnieuw hun enig mogelijke beschermer tegen de machtige regenten, agenten, e.d.

Lannoy 27 augustus 1793

Ook in het leger was de situatie van de onderhorigen niet best. De Staten van Friesland kondigden namelijk in juli 1787 een aantal harde maatregelen af om desertie tegen te gaan. Dit op verzoek van de regimentscommandanten in de provincie!

Nieuwe wereld

Blijkbaar zocht Cornelis desondanks een toekomst in het leger, want in januari 1788 werd hij ingelijfd bij het Regiment Cavalerie en Carabiniers Oranje-Friesland als ruiter. Hij komt voor op staten van tegoeden en schulden van 07.05.92 en 07.05.93 van de Compagnie van Ritmeester van Asbeck van het 2e Eskadron, Lijfregiment Cavalerie Prins van Oranje en Nassau, Orange-Frieslandt, in garnizoen te Leeuwarden: daar is Cornelis Kersten vermeld als Ruiter Nr. 6, resp. Nr. 10.

Op 8 september 1791 wordt in het garnizoen Leeuwarden voor "Zijne Doorlugtigste Hoogheid Den Heer Prince van Orange en Nassau &&&" door de twee eerste esquadrons van zijn Lijfregiment Cavalerie een exercitie gehouden. "Zijne Doorlugtigste Hoogheid" is daarbij aanwezig. Uitgevoerd worden zo'n twintigtal bewegingen van esquadrons, compagnieën en divisies, deels te paard en deels te voet. Toch wel een belevenis.

In 1792 werden de twee esquadrons cavalerie gedetacheerd naar Groningen. Overigens had in 1792 de helft van de ruiters nog tegoeden uitbetaald gekregen, maar in 1793 hadden ze allen alleen schulden. Hoewel in 1792 eindelijk duidelijkheid ontstond over de organisatie en financiering van het leger bleven de soldijen nog steeds gelijk aan die in 1753: voor een ruiter ca. 13 stuivers per dag, ieder van hen betaalde daarvan 4 stuivers aan fourage voor het paard. Cornelis was op 7 mei 1793 nog 40 dagen soldij schuldig. Nog steeds armoe troef!

In februari 1793 verklaarde Frankrijk in de geest van de revolutie van juli 1789 de oorlog aan de Keizer van Oostenrijk, de Koning van Engeland en de Prins van Oranje, Stadhouder van de

Stamvader

Republiek der Verenigde Nederlanden. Met enige steun van Pruisen trachtten dezen gezamenlijk het revolutionaire tij te keren door op te trekken tegen de Fransen (en Patriotten). Nog in februari waren de Fransen reeds tot Moerdijk doorgedrongen in de Republiek. De strijd werd door het gezamenlijk optreden verplaatst naar het grensgebied tussen Frankrijk en de Oostenrijkse Nederlanden. Rond 1 mei hadden twee divisies Staatse troepen onder leiding van Prins Willem George Frederik respectievelijk de Erfprins Willem Frederik een aantal plaatsen (posten) bezet tussen Doornik en Nieuwpoort. De zogenaamde Postenoorlog vond plaats in dit gebied tot medio september.

Zijn oorlog

Ter versterking van de Staatse troepen werd op 18 mei ook het Lijfregiment Cavalerie en Carabiniers Oranje-Friesland naar het Zuiden gestuurd. De esquadrons cavalerie verlieten de garnizoenen Leeuwarden en Groningen en werden evenals de carabiniers te Zwolle geformeerd tot een z.g. Veldesquadron. Op 24 mei vertrokken uit Zwolle en op 1 juni aangekomen in Breda werden de twee esquadrons daar blijkbaar in reserve gehouden. Hun commandant Kolonel J.A. van der Bruggen kreeg tevens het bevel over Breda.

Oranje-Friesland verliet Breda op 16 augustus 1793 en trok rond 20

augustus door Antwerpen, dan "met geforceerde Marsch naar het Leger", i.e. richting Rijsel via Oudenaarde.

Want, Pruisische troepen onder von Knobelsdorf verlieten de geallieerde stellingen bij Cysoing (zuid-oost. van Rijsel), op weg naar de Rijn. Zij werden vervangen door 6 Bataillons en 6 Esquadrons onder Prins Frederik van Oranje-Nassau, waaronder de Veldesquadrons Cavalerie Oranje-Friesland en Carabiniers. De carabiniers waren de 21e bij Kortrijk, de cavalerie 18 km zuidelijker bij Warcoing aan de Schelde.

Op 27 augustus 1793, in het grensgebied tussen Rijsel en Doornik, bij Lannoy, hebben de Staatse troepen de Franse aanvallen op die posten voor het laatst afgeslagen, maar moesten Tourcoing prijsgeven, waarbij onder meer de Commandant van de Carabiniers Luitenant-kolonel W.A. van Pabst is gesneuveld. J.P. van Ginkel beschrijft in "Het leven van Willem George Frederik" de aanval op de Fransen bij Lannoy. Een citaat:

"Major Timmerman stuift met het tweede Esquadron van Hessen-Philipsthal op een Bataillon Franschen los, houdt er een partij van neer en....Het Esquadron Orange-Vriesland zoude het zelfde geluk genooten hebben: met lossen teugel snellen zij op een ander Bataillon Franschen, dan voor eene breede sloot komende, die hun onbekend was, moesten zij blijven staan en hun voorneemen laten vaaren".

De postenoorlog sleepte zich voort met grote verliezen aan beide zijden. Op 13 september braken de Fransen door bij Halluin, waarbij Prins Frederik gewond raakte. De troepen uit Werwick en Meenen vielen terug op Gent. Oranje-Friesland "logieerde" van 15 op 16 september in Eecloo. Het Staatse leger kampeerde eind september bij Melle.

Nadat enige versterking was ontvangen werden de Staatse troepen begin oktober ingezet om de Oostenrijkers te steunen bij de belegering van Maubeuge. De Franse legers driegden echter de belegering te doorbreken, zodat het beleg op 17 oktober werd opgebroken en de

troepen werden teruggetrokken naar Mons.

Adempauze

Begin November betrokken de legers hun winterkwartieren, de Staatse met het hoofdkwartier te Nijvel. Oranje-Friesland te Glabais, daarna te Hermalle en Vivegnies bij Luik. De rapporten van Van der Brugghen van 1, 12 en 16 januari 1794 vermelden als verliezen bij de compagnie van Ritmeester van Asbeck 9 deserteurs met 1 paard, 4 ruiters dood, evenals 18 paarden. Ook vermeld is: twee vrouwen en 9 kinderen van “corporaals en gemenen” van de compagnie aanwezig.

Tweede bedrijf

Vanaf de hervatting van de veldtocht in april 1794 vervulde het staatse leger een belangrijke rol bij Landrecy en langs de Sambre, te Charlerois en bij Fleurus. NB: hier hadden de Fransen een primeur: waarnemingen vanuit een heteluchtballon. Uiteindelijk gaf de Oostenrijkse bevelhebber Coburg

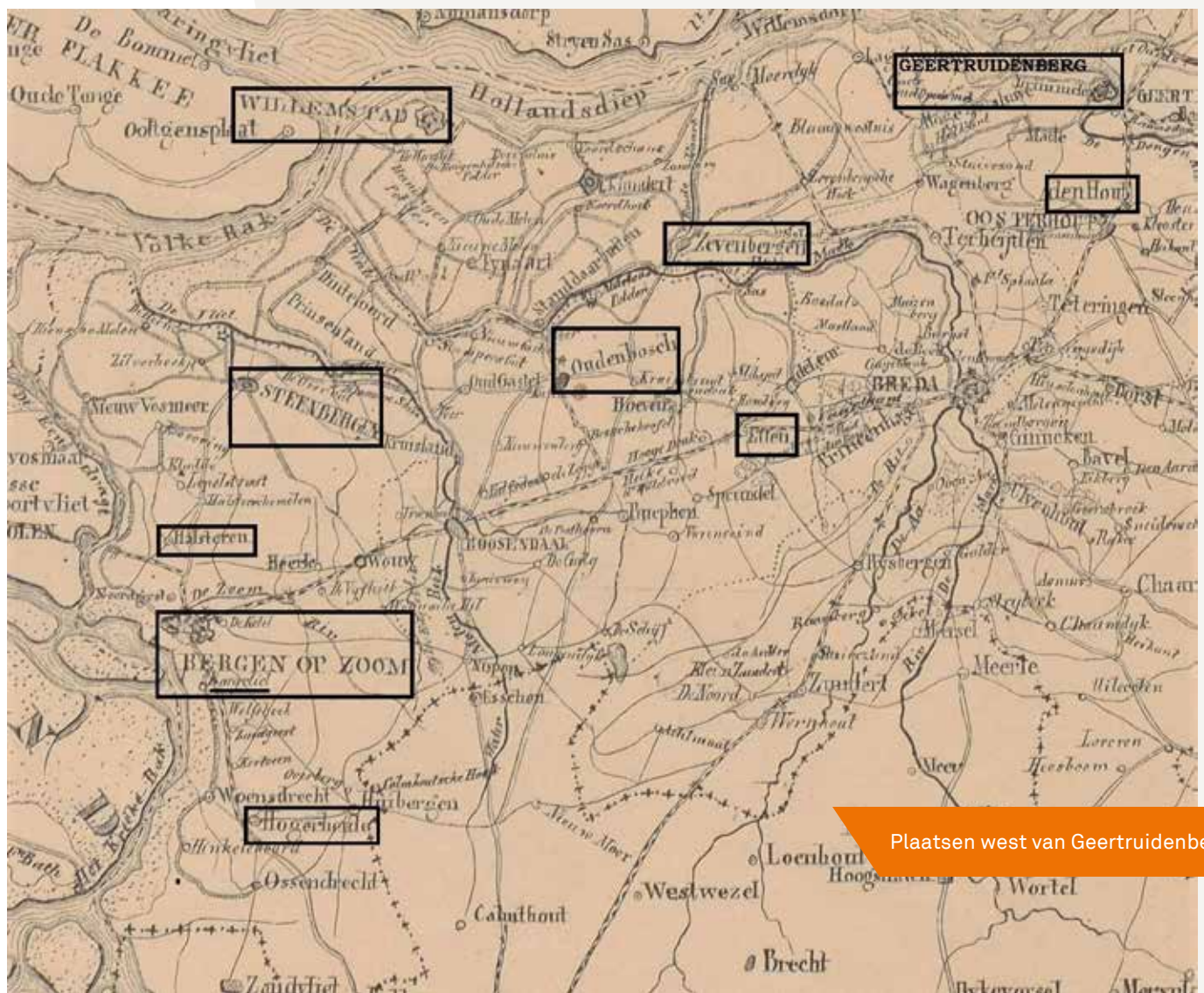
zich gewonnen; de Oostenrijkers staken de Maas over bij Maastricht. Het Engelse en het Nederlandse leger trokken naar Staats Brabant, resp. onder Roosendaal en bij Baerle-Nassau. Over acties van Oranje-Friesland heb ik geen specifieke gegevens gevonden. De twee veldesquadrans maakten wel deel uit van de troepen in het kamp bij Baerle-Nassau van 22 tot 27 juli 1794 en daarna tussen Dorst en Vijf Eiken.

Omstreeks 4 september waren de troepen verdeeld over diverse plaatsen tussen Bergen op Zoom (dat één Nederlands en drie Engelse bataljons herbergde) en Den Bosch. Vanuit het leger bij Oudenbosch, waarvan “1 esquadron Oranje carabiniers” deel uitmaakte, moest men “een ritmeester met 40 paarden detacheren naar Bergen op Zoom, welke alle 4 of 8 dagen afgelost moeten worden”. Eind oktober kwam enige versterking uit Staats Vlaanderen naar deze stad en werden onder andere de Carabiniers naar Dieren en verder Noordoostwaarts gedirigeerd. De overige cavalerie

van Oudenbosch, waaronder die van Oranje-Friesland, waren beschikbaar voor Bergen op Zoom en Linie. Het “cantonneren onder Halsteren” zal toen zijn begonnen.

Onder Halsteren

De situatie in de stad was complex: sinds juli kwam de stad in staat van verdediging, de Fransen hadden Antwerpen en omstreken al bezet. De bevolking was grotendeels Frans gezind, krijgsgevangen Franse officieren liepen vrij rond binnen de vesting. De Engelse bezettingstroepen (2000 man) betaalden niet wat zij kochten. Op 10 augustus bezocht de Erfprins de stad. Hem werd verzocht maatregelen te willen nemen ter verlichting van de lasten voor de bevolking. In september noopten ziekten tot het inrichten van kerken als hospitalen. De polders en het Halsters Laag werden geïnundeerd, geholpen door zware regens. De bezetting liep op tot ruim 3000 man eind november en er waren 700 zieken. Dagelijks werd de omgeving door een patrouille van 30 ruiters doorzocht.

Zo verdreef de cavalerie op 26 oktober de vijand uit het gebied ten zuiden van de vesting tot Hoogerheide.

Op 7 november werd de ruiterpatrouille onder Ritmeester Gazinjet van het Regiment Cavalerie Oranje-Friesland met 30 paarden versterkt om met hulp van een detachement infanterie een Franse troepenmacht tegemoet te treden. De ontmoeting vond reeds plaats ter hoogte van Borgvliet en de Franse cavalerie dreef hen terug naar de vesting. Door het geschutvuur van de wallen en het werk Kijk in de Pot werden zij verdreven en later nog door cavalerie vervolgd. Er zouden aanmerkelijke verliezen aan doden, gewonden en vermisten zijn geleden, ook aan Franse zijde.

Een zelfde treffen deed zich voor op 7 december, deze keer zonder verliezen onder de verdedigers.

Het einde

Op 27 december geraakten de Fransen over de Mark, veroverden Zevenbergen en de Linie van Den Hout. De Staatse troepen in en rond Geertruidenberg gingen terug op Gorkum. De troepen ten westen van Zevenbergen waren nu praktisch afgesneden. Terugtrekken van de troepen van de linie Bergen op Zoom - Willemstad (over deels zeer breed water) op Holland of Zeeland was niet mogelijk wegens de blijvende aanwezigheid van Franse troepen tegenover deze linie. De Franse hoofdmacht rukte op via Den Bosch en Utrecht en bereikte Amsterdam op 20 januari. Bergen op Zoom en Willemstad gaven zich op bevel van

de Staten Generaal over op 29 januari 1795. Evenals eerder die maand in andere steden werden de Fransen met gejuich begroet, "Oranje" afgezworen en de Staatse militairen verguisd.

De capitulatievoorwaarden voor Bergen op Zoom en Linie, getekend te Etten, hielden onder meer in dat het garnizoen met alle krijgseer, zou uittrekken met hun wapens, uitrusting en voorraden. Voorts zouden "de troupes vier maal 24 uur na de ondertekening van de capitulatie de vrijheid hebben, om binnen onze provincie te gaan langs de naaste weg & in kleijne marschen en door dorpen in staat van hun te herbergen". Het is niet waarschijnlijk dat een en ander ook zo is verlopen gezien de houding van de bevolking en wat hier volgt.

Op 11 februari verspreidden de Staten hun besluit dat de militairen in dienst van de Staat zich moesten melden bij hun eenheid, dat de officieren de orde en discipline moesten handhaven, dat de commandanten hen wier engagement was verlopen paspoorten mochten geven en dat zij aan de Staten sterktelijsten moesten leveren vóór 10 maart.

Een nieuw begin. In de "Proclamatie aan de Nederlandse Krijgslieden" van 27 februari werden dezen opgeroepen onder het Nieuwe Bewind te dienen en trouw te zweren aan vaderland en volk. Daarbij werd hen ondermeer beloofd dat zij "vrijelijk echtgenoten mogen verkiezen" en wel "zonder daartoe enig verlot van Uwe Bevelhebbers nodig te hebben" en dat zij beter gekleed en gevoed zullen worden. Op 4 maart werden de

Staten Generaal vervangen door een Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap en was het Nieuwe Bewind aan de macht.

Op 18 maart ging Cornelis Kersten de Vries in ondertrouw met Catharina van Es. Waarom de naam "de Vries" aangenomen? Zelf gekozen of werd hij nu zo genoemd? Na het begin van de omwenteling in januari werd het regiment Oranje-Friesland namelijk wel aangeduid als "de Blauwe Friezen": "Oranje" mocht niet meer. Mogelijk is er een verband.

Vermoedelijk in mei of juni keerde hij met het restant van zijn eskadron terug naar hun garnizoensplaats Leeuwarden. Waarschijnlijk is zijn vrouw Catharina meegegaan. Zij is dan wel naar Bergen op Zoom teruggekeerd voor de geboorte van haar eerste kind (26 april 1796). Cornelis was nu niet langer een Ruiters van Oranje, maar nog wel ruiters, namelijk in het 2e Regiment Cavalerie waarin Oranje-Friesland bij de hervorming van het leger in juli 1795 is opgegaan.

Epiloog

Cornelis bleef bij zijn regiment tot 28 maart 1799 en ging toen over naar het 3e Bataljon (Infanterie) van de 1e Halve Brigade als fuselier. Hij verliet het leger op 31 december 1801 en stierf op 12 oktober 1808 te Dirksland als "vreemd dagloner", waarschijnlijk bij de meekrapoogst. Hij liet zijn vrouw, een dochter en een zoon na. Zij kregen onderdak bij haar moeder te Bergen op Zoom.

VLIEGTUIGBERGING BOMMEN- WERPER VICKERS WELLINGTON KX-T T2990 TE NIEUWE NIEDORP

DOOR SERGEANT DER EERSTE KLASSE ROBERT-JAN, JUNIOR RUIMER EOD

Als eerste wil ik mijzelf even voorstellen, mijn naam is Robert-Jan en werkzaam als Sergeant der eerste klasse bij de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD). Het 5e peloton, waar ik geplaatst ben, is verantwoordelijk voor de opsporing en vernietiging van explosieven op alle militaire domeinen en het ondersteunen bij vliegtuigbergingen. Wij beschikken over geavanceerde uitrusting die middels gps alle ijzeren voorwerpen tot een diepte van ongeveer een meter of 4/5 kan detecteren, verder zitten er in onze uitrusting diverse detectoren voor het opsporen van alle metalen voorwerpen.

Tijdens een vliegtuigberging komen er veel verschillende disciplines kijken om samen als een geoliede machine alle puzzelstukjes weer aan elkaar te plakken. De stafofficier vliegtuigberging (SOVB) heeft de leiding in dit geheel. De spelers bestaan onder andere uit de vliegtuigbergingsdienst van de koninklijke luchtmacht, de

bergings- en identificatiedienst van de koninklijke landmacht, de EOD, de CBRN-eenheid (chemisch, biologisch, radiologisch, nucleair) van de KL en diverse civiele spelers belast met bijvoorbeeld het vervoeren van zand, de graafmachines en de zeef installatie.

De Vickers Wellington KX-T T2990 vertrok met een 6-koppige bemanning op 22/23 juni 1941 vanuit het Britse East Wretham om vanuit daar met het Tsjechische 311 squadron Bremen te bombarderen. De bommenlast die zij met zich mee droeg waren een drietal brisantbommen van het type 500 pond en 360 brandbommen van het type 4 lbs.

Bouwput met
wrakstukken.

Na een succesvolle raid keerden ze huiswaarts. Boven het IJsselmeer werd het toestel opgepikt door een radar van radarstelling Herring in Medemblik. In het luchtruim boven Noord-Holland vloog op dat moment de 23-jarige Luftwaffe aas Oberleutnant Prinz zur Lippe-Wiessenfeld in een Messerschmitt BF-110 nachtjager. De sfeer in de bommenwerper was ontspannen, de piloot Vilém Bufka had echter last van een onderbuikgevoel. Zonder dat de crew van het geallieerde toestel het door had startte de nachtjager zijn aanval op. Tot twee keer toe mislukte de aanval maar kon zij deze zonder gezien te worden opnieuw uitvoeren, de derde aanval lukte. Op dat moment sloegen de granaten in

Een verbogen propellorblad komt boven water.

het toestel en zette hierbij het toestel tussen de linker motor en de vleugel in brand, de tweede piloot Alois Rozum zat op dit moment in de cockpit maar kreeg het toestel niet meer onder controle. Vilém Bufka stond achter hem en kreeg ondanks pogingen de drie collega's achterin: staartschutter Karel Valach, navigator Vilem Konstacky en radio-operator Leonard Smrcek geen contact meer met ze.

Vilém Bufka schreeuwt naar Alois Rozum en Jan Hejna, de boordschutter, dat hij naar achteren gaat om te kijken hoe de situatie is alleen wordt hij tegengehouden door de enorme hitte en rook in het toestel dat nu ook de

romp bereikt had. Het toestel kwam in een spin terecht en Bufka besefte zich dat hij moest springen. Ondertussen hoort Bufka nu ook munitie ontploffen achter in het toestel en hij realiseert zich dat redden geen zin meer heeft. De twee mannen die nog voorin zitten proberen ook uit de kist te komen samen met Bufka maar ze worden door de enorme krachten teruggedrukt in het toestel. Uiteindelijk weet Bufka om af te springen maar breekt naar eigen zeggen wel zijn enkel. Op dat moment is hij nog in de veronderstelling dat Jan en Alois het ook gered hebben. Hij strompelt naar een boerderij en wordt niet veel later opgepakt door de Duitsers en overgebracht naar het ziekenhuis.

In het ziekenhuis komt de volgende dag de Oberleutnant Prinz zur Lippe-Wiessenfeld samen met zijn boordschutter Uffz Jozef Renette een bezoek brengen aan Bufka. Pas op dat moment hoort Bufka hoe het allemaal gegaan is. Als eerste feliciteert hij de nachtjager crew met hun overwinning, iets wat je je niet voor kunt stellen. Bufka verdwijnt de rest van de oorlog in Stalag Luft 3 Sagan en Beleria. Na de oorlog schrijft hij een boek over zijn belevingen waarna hij in 1967 overlijdt. Oberleutnant Prinz zur Lippe-Wiessenfeld verongelukt in 1944 met zijn toestel door een ongeluk in de Ardennen. Hij heeft op dat moment 51 geallieerde toestellen neergehaald.

De vliegtuigberging begon na een lange voorbereiding in de laatste week

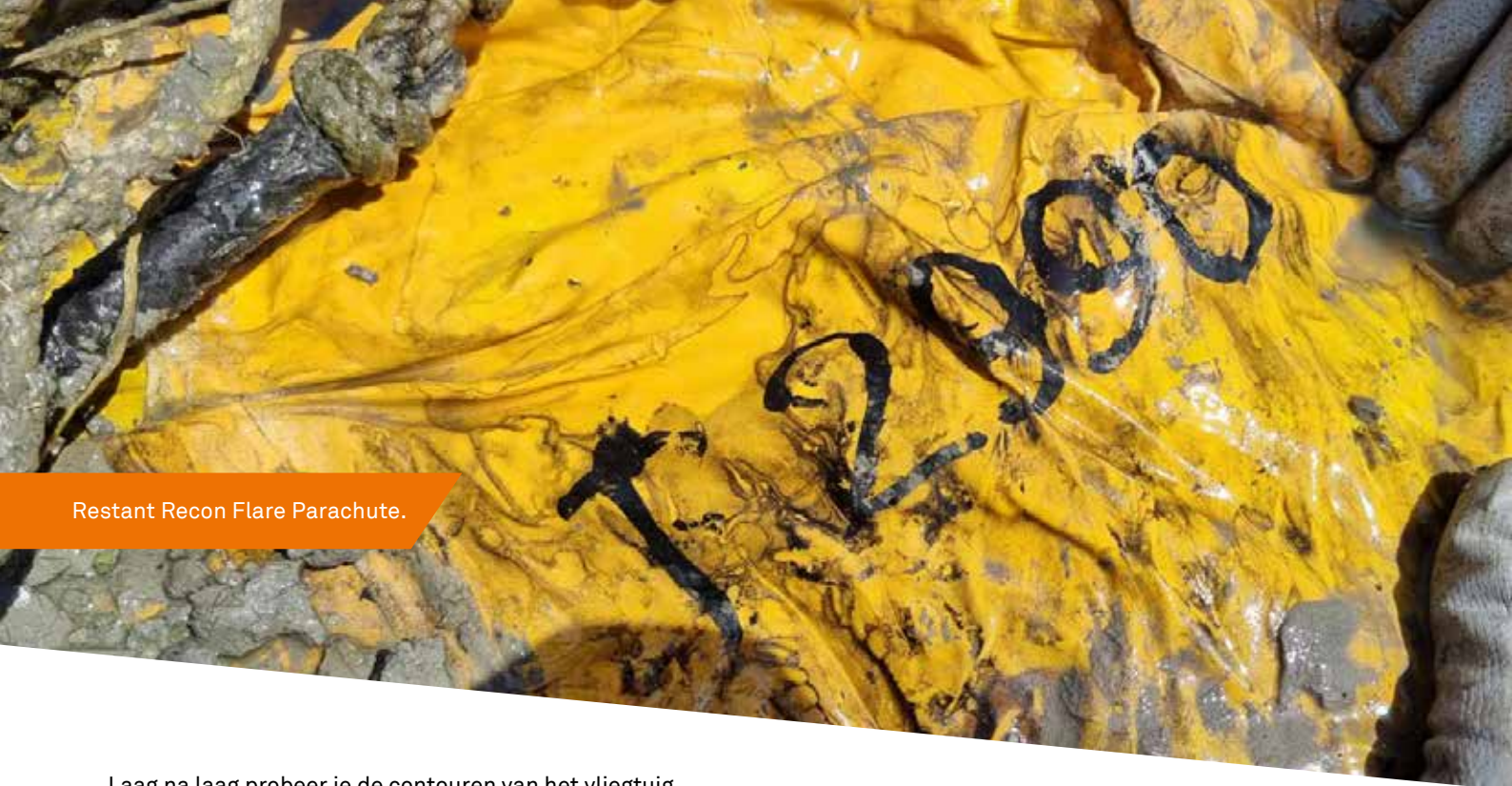
van mei. De dinsdag na Pinksteren begonnen we met het gehele team in een zaal van de gemeente Hollands Kroon in Anna-Paulowna. Tijdens deze zogenoemde kick-off meeting worden allerlei presentaties gegeven over hoe de werkwijze zal zijn en wie waarvoor verantwoordelijk is.

De crashlocatie lag op een boerderij en paardenpension die tijdens de berging gewoon door moesten gaan met hun werkzaamheden, de hele berging was aan het zicht onttrokken middels schermen. De crashlocatie is op voorhand door ons ingemeten met digitale zoekapparatuur, aan de hand van die gegevens is er een damwand kuip constructie omheen geslagen die tot 17 meter de grond in gaat. De werkwijze is als volgt; de graafmachine graaft laagje voor laagje de grond af, deze klei wordt naar de verwerkingslocatie gebracht waar deze op een speciale manier verdund en gezeefd wordt tot een diameter van 8mm waarna alle bodemvreemde objecten over een uitleesunit komen. In de uitleesunit zitten allerlei specialisten die de gezeefde klei afspeuren op vliegtuigdelen, menselijke resten en munitie. Alle grote wrakdelen worden op locatie verzameld en opgeslagen in containers. Op de bergingslocatie zijn te allen tijde specialisten aanwezig van de vliegtuigbergingsdienst en de EOD. Voor de veiligheid staan er diverse spelers paraat om metingen te verrichten en de put eventueel te beluchten.

Na de eerste halve meter vonden we de eerste wrakdelen in de Noord-Hollandse klei. Het begint met flinterdunne en vergane aluminium deeltjes en een aftekening van het toestel in de grond. Hoe dieper je gaat des te meer materiaal je tegenkomt. Je moet je voorstellen dat het toestel met 400+ km/u in de grond terecht komt, vergelijk dit met je eigen auto die tegen een muur oprijdt met dezelfde snelheid. Je kan je enigszins indenken dat het toestel niet meer inzetbaar is. Alles ligt door elkaar, het is een mix van scherpe aluminium delen, allerlei stukken stof, kabels, menselijke resten en munitie. De grootste delen die je nog in zijn geheel terugvindt zijn bijvoorbeeld de landingsgestellen.

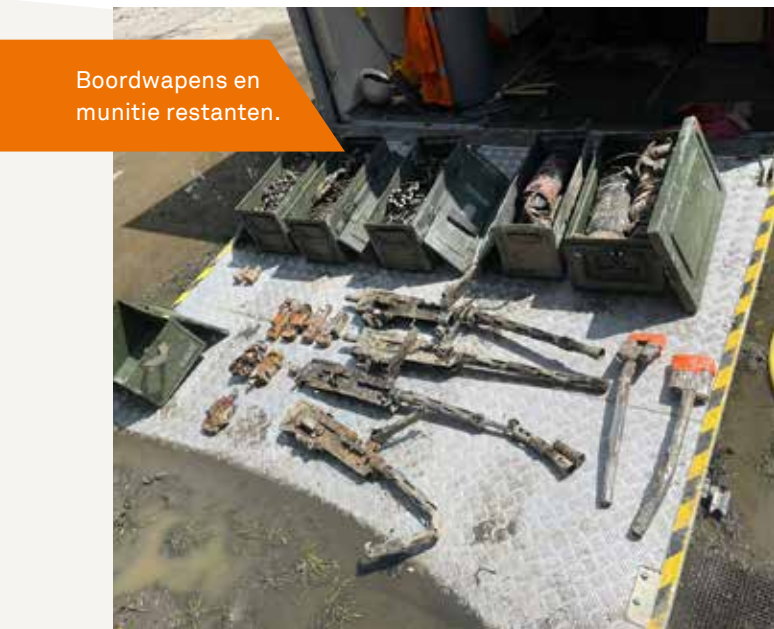
Handmatig graven in de bouwput.

Restant Recon Flare Parachute.

Laag na laag probeer je de contouren van het vliegtuig op te zoeken en daar dieper de grond in te gaan. Alle specialismes speuren de grond af naar hun deel en kijken met een schuin oog mee met de anderen. Waar iedereen naar opzoek is zijn de menselijke resten, je wil het koste wat het kost goed doen. De put ligt maar één keer open dus het moet grondig en nauwkeurig gebeuren. Tijdens het graven kwamen we gelukkig menselijke resten tegen, je moet dan denken aan diverse stukken kleding, schoenen, persoonlijke items en botten. Over hoeveel personen we

Door ons werd tijdens de berging ook veel munitie gevonden, duizenden klein kaliber munitie van het kaliber .303 bestemd voor de zes boordwapens. Een aantal flame float vliegtuigbommetjes bedoeld voor koersbepaling o.a. en een 4,5 inch recon flare met zijn 18 feet parachute er nog aan. Ook hebben we een aantal boordwapens gevonden die we allemaal hebben kunnen ontladen zodat ze in de toekomst misschien naar een museum kunnen gaan.

Boordwapens en munitie restanten.

hebben aangetroffen doen wij geen uitspraken. Dit komt nadat de Bergings en Identificatie Dienst Koninklijke Landmacht (BIDKL) zijn onderzoek klaar heeft pas naar buiten, dit heeft onder andere te maken met het verwachtingsmanagement van de nabestaanden. Wat ik wel kan zeggen is dat we enorm ons best gedaan hebben om deze jongens zo goed en zo kwaad als het ging weer boven water te krijgen.

Birds view EOD bergingsteam.

De gehele operatie duurde tot halverwege juni 2021. De munitie hebben wij allemaal meegenomen naar onze basis waar dit vernietigd wordt. De vliegtuigdelen worden op het moment van schrijven nog onderzocht evenals de stoffelijke resten. Wanneer het hele onderzoek klaar is durf ik niet te zeggen, ondertussen bereiden we ons voor op de volgende berging. Waar dit gaat plaats vinden en waar we naar zoeken? Hou het nieuws in de gaten...

TFS F100C (R.Bolstad)

F-100 OPERATIONELE GESCHIEDENIS

DOOR BOB KOS

Signalement van de F-100 van het NMM. North American F-100D serienummer 542265. F-100 42265 contract number 54222/2302, Model F-100D-15-NA, Radio Call 42-265.

Dit toestel werd op 3 juli 1956 door North American Aviation geleverd aan de US Air Force NAMIC (air material command) in Inglewood California. Geleverd door North American Aviation onder contractnummer 223-102/183, model F-100D-15-NA met als radio call 42-265, in een serie van 82 stuks. Via Robins AFB Georgia gaat de F-100 in september 1956 over naar het 45e Fighter Day Squadron ("Mustangs") op de Amerikaanse Vliegbasis Sidi Slimane in Marokko als onderdeel van US Air Forces in Europe (USAFE) in december van dat jaar word deze doorgeschoven naar de 48e Tactical fighter wing (494th fighter squadron "Panthers") op de Vliegbasis Bolhaut in Marokko en gaat vandaar naar de Amerikaanse Vliegbasis Chaumont in Frankrijk. Vanaf Chaumont verblijft de F-100

ook nog korte tijd op de Amerikaanse vliegbasis Wheelus in Libië voor oefening. Van eind juni 1958 tot half Februari 1959 verblijft de F-100 op de Vliegbasis Torrejón bij Madrid in Spanje. Vandaar gaat de F-100 over in Franse dienst bij het 3eme Escadrille de Chasse, waarbij het nummer 42265 op de staart blijft gehandhaafd de code op de zijkant van de romp is 3-JG tot 1964 en daarna tot 8 augustus 1967 is de code 3-JR. Het toestel gaat vervolgens over naar het Escadron de Chasse 2/11 op de Franse Vliegbasis Toul-Rosières. De code op de romp luidt tot 1972 11-MY en daarna tot 1976 11-MP. Op 30 maart 1976 vliegt het toestel van Chateaudun naar de Amerikaanse vliegbasis Sculthorpe in Engeland en op 31 maart 1976 is het toestel weer terug bij de US Air Force. Vanaf 1984

tot 20 januari 1988 fungeert de F-100 als statische poortwachter bij de 20TFW op de Amerikaanse Vliegbasis Wethersfield. Op 20 januari 1988 werd deze F-100D getransporteerd naar RAF Bentwaters en was bestemd voor AMARC (Aerospace Maintenance and Regeneration Center). Het toestel werd opgeslagen namens het United States Air Force Museum, en in 1990 arriveert het toestel op het Kamp van Zeist als buitenstuk bij het Militaire Luchtvaartmuseum. Op het Kamp van Zeist werd het toestel overgespoten in de kleuren uit de latere periode van de F-100 zoals deze gebruikt door het 32nd Fighter Day Squadron op de Vliegbasis Soesterberg, echter met het nummer 41871 op de staart afkomstig van een F-100C welke ooit dienst heeft gedaan bij het 32e.

RESTAURATIE SUPER SABRE IN HEERENVEEN

Recent is de North American Aviation F-100 Super Sabre vanuit Soesterberg vertrokken voor een grondige restauratie in Heerenveen. Deze Amerikaanse jachtbommenwerper is onlosmakelijk verbonden met de vliegbasis Soesterberg. De Amerikanen hebben tussen 1956 en 1960 met dit type gevlogen vanaf Soesterberg. In december 1960 werd het toestel vervangen door de Convair F-102 Delta Dagger, waarvan het NMM ook een exemplaar in de collectie heeft. Van de Super Sabres in gebruik bij het 32e Tactical Fighter Squadron (TFS), zijn er in totaal vijf in Nederland gecrasht. Het meest ernstige ongeluk gebeurde in november 1957 toen een toestel neerstortte op de Palmkazerne in Bussum. Bij dit ongeval verloren vijf militairen op de grond het leven, de piloot wist op tijd het toestel te verlaten met zijn schietstoel. In 1959 ontving het Amerikaanse 32 TFS, het predicaat "Koninklijk". De Nederlandse kroon en krans werden toegevoegd aan het "Wolfhound" embleem. Zij noemden zich dan ook vol trots "The Queens Own". De F-100 was de opvolger van de North American F-86 Sabre een iconisch toestel dat onder andere gebruikt is in de Koreaoorlog. Het toestel had diverse bijnamen zoals Supsab en One Hundred. Het toestel kon een snelheid halen van 1.390 km/u en had een vliegbereik van 2.400 km en een plafond van 15 kilometer. Er zijn in totaal 2294 stuks van dit type gebouwd. Het toestel werd door de Amerikanen bij operationele eenheden gebruikt tot 1971, bij de Air National Guard bleef het toestel in gebruik tot 1979.

Dankzij donateurs van het NMM, die meer dan 50.000 euro bij elkaar hebben gebracht, kan de F-100 in ere worden hersteld en krijgt het toestel een permanente plek in het museum.

Enthousiaste vliegtuig spotters bij vertrek (Foto Chris v.d. Meij)

F-100 op low loader (Foto Chris v.d. Meij)

Onttamelde F-100 voor het depot (Foto Chris v.d. Meij)

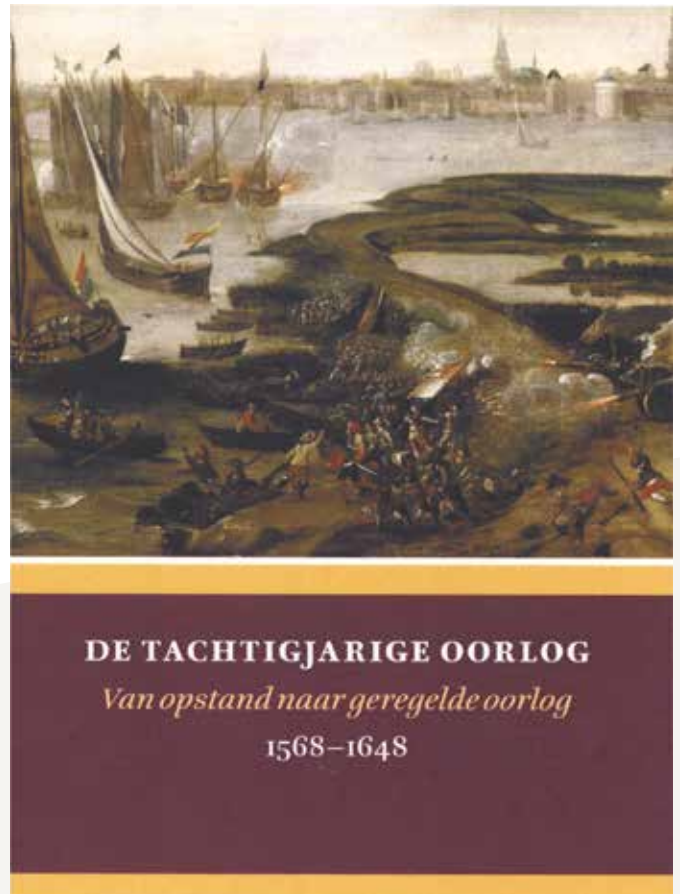
EEN OVERZICHTSSERIE OVER DE NEDERLANDSE MILITAIRE GESCHIEDENIS

DOOR JAN HOFFENAAR ¹

Idee

Vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw is de beoefening van de militaire geschiedenis geprofessionaliseerd. Dat uitte zich aanvankelijk vooral in het aannemen van jonge academisch geschoolde historici bij de historische diensten van de afzonderlijke krijgsmachtdelen. Vervolgens, vanaf eind jaren tachtig, groeide langzaam ook in de universitaire wereld de belangstelling voor het vak. Er zijn bij Nederlandse universiteiten inmiddels vier (deeltijd)leerstoelen voor militaire geschiedenis. Deze professionalisering resulteerde in een grote hoeveelheid publicaties, waardoor ons begrip van het verloop van de militaire geschiedenis van Nederland en zijn koloniën in rap tempo is toegenomen. Een overzicht van deze geschiedenis ontbrak echter lange tijd. Dit gemis werd slechts ten dele weggenomen met de verschijning in 2003 van de bundel *Met man en macht. De militaire geschiedenis van Nederland jaartal 1550-2000*. Deze waardevolle publicatie mist een alomvattend concept, waardoor ook een grondige analyse van de gehele ontwikkeling van de inzet van de Nederlandse krijgsmacht (en de voorbereidingen daarop) door de eeuwen heen ontbreekt.

Het besef dat er inmiddels veel kennis was, maar dat een samenhangende analyse nog steeds ontbeerde, leidde tot het plan voor een meerdelig overzichtswerk, dat zou moeten worden geschreven vanuit één centrale vraagstelling. In 2003 en 2004 zijn enkele bijeenkomsten van historici in dienst van Defensie belegd om de haalbaarheid van dit project te bespreken. De breed gedragen conclusie was dat het plan weliswaar zeer ambitieus was, maar tevens een uitdaging die we met elkaar moesten aangaan. Een aantal factoren droeg eraan bij dat de deelnemers bereid waren hun schouders eronder te zetten. Het is, om te beginnen, een mooi project, waarmee veel eer te behalen valt. Het project zet militaire geschiedenis stevig op de wetenschappelijke kaart en fungeert als een stimulans voor nieuw onderzoek. Minstens zo belangrijk is het besef dat het doen van fundamenteel onderzoek en het diepgravend doordenken van de militaire geschiedenis, voor het Nederlands Instituut voor Militaire Geschiedenis (NIMH) een noodzakelijke voorwaarde vormen om zijn kerntaken optimaal te kunnen uitvoeren.

Het kan alleen op basis van goed gefundeerd historisch inzicht relevante beleidsadviezen geven, operationeel ondersteunend militair-historisch onderwijs verzorgen en de vele verzoeken om informatie op correcte wijze afhandelen. Het laatste belangrijke argument om de sprong te wagen had te maken met de samenvoeging van de militair-historische diensten van de afzonderlijke krijgsmachtdelen in het NIMH, die op 1 september 2005 haar beslag zou krijgen. Het gezamenlijk aanpakken van dit krijgsmachtdeelloverschrijdende project zou de cohesie binnen het nieuwe instituut bevorderen.

¹ Jan Hoffenaar is hoofd van de afdeling Wetenschappelijk Onderzoek van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie en hoogleraar Militaire Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht.

De overzichtsserie richt zich in de eerste plaats op doelgroepen op bachelorniveau, zowel binnen als buiten Defensie. Zij is bruikbaar op de Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW) en eveneens geschikt voor civiele opleidingen op universitair niveau. Vanaf het begin is het risico onderkend dat zo een te kleine groep zou kunnen worden bereikt. Daarom moeten een strenge redactie en veel aandacht voor vormgeving en illustrering ervoor zorgen dat de leesbaarheid en toegankelijkheid van de serie wordt bevorderd, zodat zij ook voor een breed publiek aantrekkelijk is.

Inhoud²

De serie gaat over de geschiedenis van de Nederlandse strijdkrachten vanaf het ontstaan van de Nederlandse staat inclusief (de militaire aspecten van) de Verenigde Oost-Indische Compagnie en de West-Indische Compagnie, het Koninklijke Nederlands-Indisch Leger, de Gouvernementsmarine en de gemilitariseerde koopvaardij tijdens de Tweede Wereldoorlog. De inzet van deze strijdkrachten, de voorbereidingen daarop en de effecten daarvan vormen de kern van de overzichtsserie. De essentie van het militaire bedrijf – de operaties ter zee, te

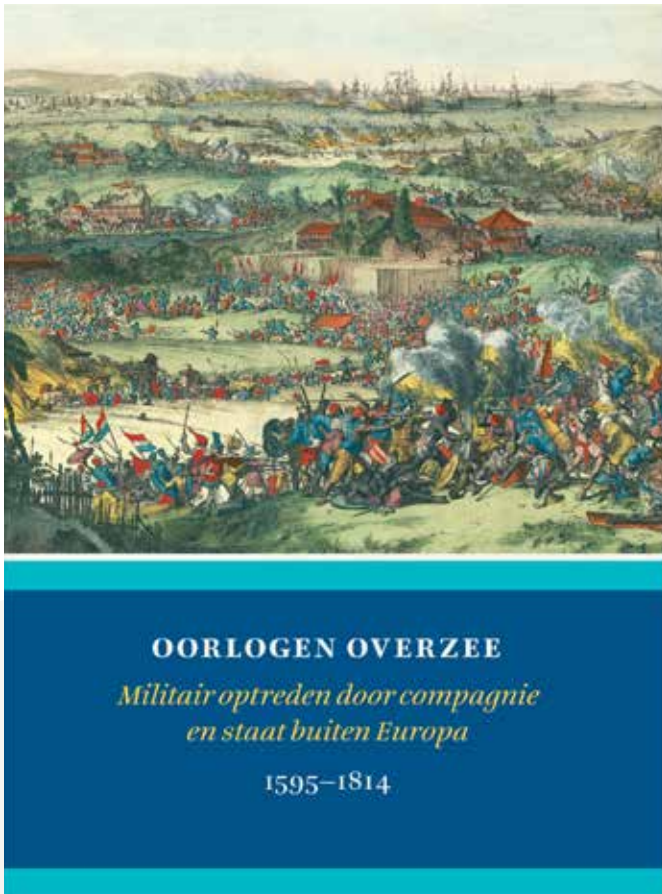
land en in de lucht – staat centraal. Dat betekent echter geen ouderwetse krijgsgeschiedenis, met uitsluitend oog voor het verloop van veld- en zeeslagen. Het gaat ook om een zoektocht naar de (min of meer) constante en variabele factoren die dat optreden bepaalden en in welke mate. Tot de eerste behoren de geografische ligging van Nederland en zijn overzeese gebiedsdelen, het terrein en de bevolkingsomvang. Variabele factoren zijn onder andere de internationaal-politieke context, het militair-strategische gedachtegoed, de maatschappelijke opvattingen over het gebruik van militair geweld, de bewapening, het wervingspotentieel en de opleidingen. Het hoe en het waarom van het militaire optreden staan centraal. Dit wordt onderzocht in het voortdurende besef dat de krijgsmacht een product van haar omgeving is en dat haar aanwezigheid en optreden op hun beurt van invloed zijn op de samenleving. Er is sprake van een voortdurende wisselwerking.

Om grip te krijgen op deze ingewikkelde materie is een systematische aanpak vereist. Behalve grondige analyses van een selectie belegeringen, veld-, zee- en luchtslagen en koloniale expedities, waarbij tevens zaken als logistiek, communicatie en medische verzorging worden meegenomen, worden in alle delen van de serie antwoorden gegeven op de volgende vier deelvragen: (1) Wat was het (politieke) doel van het militaire optreden?; (2) Over welke middelen beschikte de Nederlandse krijgsmacht (bewapening en uitrusting, infrastructuur, kwantiteit en kwaliteit van het personeel, financiering)?; (3) Wat was de militaire cultuur binnen de Nederlandse krijgsmacht en op welke wijze was die van invloed op het militaire optreden (strategisch en tactisch denken, waarden en normen ten aanzien van het eigen optreden, oorlogsrecht, militaire tradities)? en (4) Wat waren de directe gevolgen van de oorlogvoering en de voorbereidingen daarop (regionale economische bedrijvigheid, eeuwen sterk veranderd. Internationale en binnenlandse politieke ontwikkelingen (bijvoorbeeld de opbouw van de centralistische natiestaat in de negentiende eeuw en de oprichting van de NAVO), economische en sociale ontwikkelingen (zoals de krapte op de Nederlandse wervingsmarkt in de zeventiende eeuw ten gevolge van de welvaart in de Republiek en de opkomst van militaire vakverenigingen in de twintigste eeuw), culturele ontwikkelingen (denk aan de invloed van de renaissance op het tactische denken van Maurits en Willem Lodewijk of de invloed van het blanke superioriteitsdenken op het optreden in de koloniën), wetenschappelijke ontwikkelingen (zoals die van de tropische geneeskunst, de scheepsradar en satellieten), alle gaven doel en richting aan het militaire optreden, bepaalden de omvang en de aard van de in te zetten middelen en hadden invloed op het denken over de wijze waarop de strijd moest worden gestreden.

² Deze paragraaf is grotendeels gebaseerd op de notitie "Nederlands militaire geschiedenis: tussen klassieke slagen en moderne historiografische visies", geschreven door Petra Groen.

Deze brede, maar gerichte benadering geeft tevens het kader waarbinnen aansluiting wordt gezocht met enkele relevante historische debatten, zoals die over de relatie tussen de vroegmoderne militaire revolutie en het staatsvormingsproces in de Nederlanden; over de vraag hoe Europa in de vijftiende tot en met achttiende eeuw al een groot deel van de wereld kon veroveren, het zogenoemde *guns and germs* debat; over de *tools of empire* in de negentiende eeuw; over de waardering van het Nederlandse neutraliteitsbeleid in de negentiende en eerste helft van de twintigste eeuw; over Nederland als trouwe NAVO-bondgenoot; over de koloniale oorlogvoering als kraamkamer van de moderne *counterinsurgency*

de krijgsmacht, als leidraad te nemen. Na uitvoerige discussie is besloten tot de volgende indeling van de zes delen: (1) 1568-1648 (opkomst Nederlandse staat), (2) 1648-1814 (grootmacht, consolidatie, neergang), (3) 1814-1949 (wedergeboorte en neutraliteit), (4) 1949-heden (bondgenootschappelijk, multilateraal), (5) overzee 1568-1814 (militair optreden VOC/WIC) en (6) overzee 1814-heden (op- en afbouw koloniaal imperium). Uiteraard wordt in elk deel een subperiodisering gemaakt en kunnen delen, door 'aanlopen' en 'uitlopen', soms in elkaar overlopen. Zo begint deel 1 niet met de inval van troepen van Willem van Oranje in 1648, maar neemt een uitvoerige aanloop met een overzicht van de staatkundige ontwikkelingen vanaf

doctrine; en over het vermeende a-militaire karakter van de Nederlandse natie. De zorgvuldige voorbereiding van de serie leidde niet alleen tot een gerichte vraagstelling, maar bracht ook duidelijk de gaten in onze kennis aan het licht. Omdat we tijdens het vooronderzoek wisten waarnaar we moesten zoeken, konden we ook vrij snel de lacunes benoemen. Verschillende van deze lacunes waren en zijn onderwerp van afzonderlijk (promotie)onderzoek geworden.

ongeveer 1500 en de gebeurtenissen die Oranje tot de inval hebben doen besluiten. Het zal duidelijk zijn dat een goede coördinatie tussen de deelredacties een vereiste is. Als alle delen zijn verschenen, zal worden besloten of er nog een afsluitend zevende deel, een synthese met een samenhangende analyse, zal worden geschreven.

Periodisering

Het was niet eenvoudig het tijdvak 1568-heden zodanig op een inhoudelijk consistente wijze in perioden in te delen dat er een goede kans was dat er een evenwichtige reeks boeken op de plank zou komen. Er is voor gekozen de veiligheidspolitiek, en daarmee de *raison d'être* van

Aansturing en werkverdeling

Het project wordt uitgevoerd onder eindverantwoordelijkheid van de directeur van het NIMH, prof. dr. Ben Schoenmaker. De leiding van het project is in handen van een kernredactie (prof. dr. Herman Amersfoort, dr. Anita van Dissel, prof. dr. Petra Groen, prof. dr. Jan Hoffenaar (vz) prof. dr. Wim Klinkert en professor Schoenmaker), die verantwoordelijk is voor de voortgang

van het project en voor de inhoudelijke eenheid van de reeks. Per deel is er een deelredactie gevormd, bestaande uit de twee, drie of vier belangrijkste auteurs. Een van hen is eerstverantwoordelijke auteur. Diegene schrijft onder meer het plan van aanpak, is eerste aanspreekpunt voor de kernredactie en roept in een afgesproken regelmaat de auteurs bij elkaar. Alleen historici die reeds hun sporen op het betreffende tijdvak/onderwerp ruimschoots hebben verdiend, zijn door de kernredactie als deelauteur gevraagd. Dat betekent dat naast historici werkzaam op het NIMH en bij de FMW, ook diverse historici van buiten bij het project zijn betrokken. Specialististen zijn en worden tevens als kritische lezer van conceptteksten gevraagd. De beeldredactie, tot slot, krijgt steeds bijzondere aandacht.

Voortgang en planning

Het project is officieel op 1 januari 2006 van start gegaan.

Inmiddels zijn bij uitgeverij Boom Amsterdam vier delen verschenen:

Petra Groen (red.), Olaf van Nimwegen, Ronald Prud'homme van Reine, Louis Sicking en Adri van Vliet, *De Tachtigjarige Oorlog. Van opstand naar geregelde oorlog 1568-1648* (2013)

Gerrit Knaap, Henk den Heijer, Michiel de Jong; met medewerking van Thijs Brocades Zaalberg en Petra Groen (red.), *Oorlogen overzee. Militair optreden door compagnie en staat buiten Europa 1595-1814* (2015)

Marc van Alphen, Jan Hoffenaar, Alan Lemmers, Christiaan van der Spek, *Krijgsmacht en handelsgeest. Om het machtsevenwicht in Europa 1648-1813* (2019)

Petra Groen (red.), Anita van Dissel, Mark Loderichs, Rémy Limpach, Thijs Brocades Zaalberg, *Krijgsgeweld en kolonie. Opkomst en ondergang van Nederland als koloniale mogendheid 1816-2010* (2021)

Nog te verschijnen delen zijn:

Herman Amersfoort, Floribert Baudet, Jurriën de Jong, Wim Klinkert, Samuel Kruizinga, Ben Schoenmaker en Christiaan van der Spek, *De verdediging van Nederland. Een kleine krijgsmacht tussen grote mogendheden 1814-1949*.

Arthur ten Cate, Jan Hoffenaar, Anselm van der Peet, Hanneke Takken en Quirijn van der Vegt, *In geallieerd verband. Koude Oorlog en wereldwijde inzet 1949-2014*.

Ondertussen wordt de reeks ook in het Engels vertaald en uitgegeven door Leiden University Press, dat banden heeft met de University of Chicago Press, waardoor een brede verspreiding in het Engelse taalgebied is verzekerd. Reeds verschenen is: *The Eighty Years War. From Revolt to regular War 1568-1648* (2019). *Begin 2022 verschijnt: Military Power and the Dutch Republic. War, Trade and the Balance of Power in Europe 1648-1813*.

VRIJWILLIGER SVNMM

Het bestuur van de SVNMM is blij met haar vrijwilligers. Ten behoeve van het NMMagazine en onze website zijn extra beelden in de vorm van foto's en films meer dan welkom. Chris van der Meij is zo'n enthousiaste fotograaf/filmer hij heeft zich aangemeld als "Vrijwilliger Bijzondere Opdrachten". Chris is een drukbezette zelfstandige ondernemer en duizendpoot, met een passie voor het filmen en fotograferen van niet alleen militaire vliegtuigen, maar ook van ander militair materiaal en evenementen in en om het NMM, zoals het jaarlijkse Tankevent en activiteiten van de SVNMM. Hij is een gedreven persoonlijkheid en een aanwinst voor de SVNMM. Voor Chris zou de uitspraak kunnen gelden van de wereldberoemde fotograaf Paul Harvey: "If you found yourself in a situation where you could either save a drowning man, or you could take a Pulitzer prize winning photograph of him drowning, what shutter speed and setting would you use?" We wensen Chris veel succes met zijn nieuwe functie. Elders in dit nummer alvast een voorproefje van zijn werk in de vorm van enkele foto's van de start van de restauratie van de F-100 Super Sabre.

DE OORLOG VAN DE TOEKOMST, EEN PANORAMA VAN VISIES¹

DOOR FRANS OSINGA

Samenvatting van de lezing van commodore prof. dr. Frans Osinga zoals gehouden tijdens de “Vriendendag” op 16 November 2021.

De onzekerheid voorbij

Hoe oorlog in de toekomst er exact uit zal zien is niet te voorspellen. Echter, op basis van de vele operationele recente ervaringen, en gedegen analyses over veiligheidspolitieke en technologische trends, is er voldoende informatie beschikbaar om een verantwoorde inschatting te maken over de contouren van oorlog, de typen conflicten en missies waar een krijgsmacht als de Nederlandse in ieder geval op voorbereid moet zijn. Een panorama op van zes plausibele perspectieven op de toekomst van oorlog geeft houvast.

“Humanitarian Wars”

Een dominante normatieve visie stelt dat, aangezien het Westen gevrijwaard is van de dreiging van een grootschalige en mogelijk nucleaire confrontatie tussen de supermachten, Westerse krijgsmachten voortaan de morele plicht hebben om de facto op te treden als kosmopolitische politie eenheden die wereldwijd in dorpen voor veiligheid en stabiliteit kunnen zorgen en humanitaire belangen te behartigen. Humanitaire crises zijn de primaire legitimeringsgrond voor het gebruik van het militaire instrument.

“Sophisticated Barbarism”

Een tweede daaraan visie gerelateerde toekomstvisie – “*sophisticated barbarism*” – voorspelt dat oorlogen in de toekomst zullen draaien om het optreden van gewelddadige niet-statelijke actoren – een ecosysteem van terreurbewegingen, criminele goed bewapende organisaties, etnische en religieuze extremisten, warlords met hun milities en *insurgents*. Met hun barbaarse tactieken – terroristische aanslagen, politieke moordaanslagen, publieke lijfstraffen, etnische zuiveringen – intimideren zij bevolkingsgroepen en ondermijnen lokaal gezag. Een toekomstbeeld van ‘*durable disorder*’ van falende staten en uitdijend anarchisme in grote delen van de wereld. Het grootschalige humanitaire leed dat het gevolg is, zal leiden tot een oproep humanitaire operaties.

“Surrogate Warfare”

Sommige analisten stellen dat, als antwoord op “*sophisticated barbarism*”, Westerse militairen dan ook zullen vooral worden ingezet in een *counterinsurgency* rol, in een veelheid aan langdurige conflicten in instabiele regio's. Niet, zoals voorheen, met grote aantallen troepen in een conflictgebied, maar vooral met kleine teams van *special forces*, training van *proxy forces*, onbemande verkenningmiddelen die langdurig gebieden kunnen observeren, en bewapende *drones* of gevechtsvliegtuigen die zo nodig een precisie aanval op enkele individuen uitvoeren. De ambitie is niet zozeer de *insurgents* of

Briefing Osinga

40

¹ Dit artikel is afgeleid van Frans Osinga, *Oorlog en het Schild van Athene, de Waarde van Krijgswetenschappen, oratie, Universiteit Leiden, 11 November 2019.*

terreurbewegingen definitief te verslaan, maar het indammen van het risico dat deze groeperingen regionale destabilisering veroorzaken en/of een directe bedreiging voor het Westen vormen. *Surrogate Warfare*, want het Westen tracht met minimale fysieke presentie en dus politiek risico in conflictgebieden invloed uit te oefenen.

“Societal Warfare & Civil Disruption”

Deze twee gerelateerde visies beschrijven het toenemende vermogen van statelijke en niet-statale actoren om via niet-kinetische beïnvloeding-methoden binnen Westerse maatschappijen kritische infrastructuur te vernielen

media *fake news* te verspreiden, geïnstigeerd door *troll armies* van landen zoals Rusland en China. Deze vormen van strategische competitie wordt aangeduid met termen zoals “*hybrid warfare*”, “*Cool War*” en “*Soft War*”.

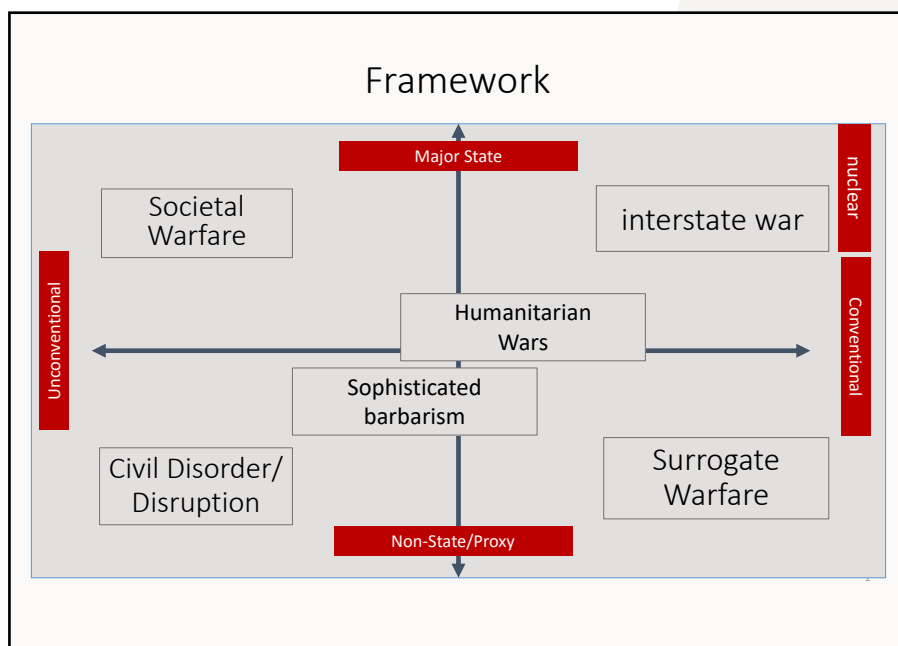
Interstatelijke Oorlog

Tot slot, oorlog in de klassieke zin, als een gewapend treffen tussen twee grote landen is minder onwaarschijnlijk dan bijvoorbeeld in 1999. Zie de recente spanningen tussen Rusland en de Ukraine en die gestage intensivering van Chinese militaire bewegingen rond Taiwan en de Zuid-Chinese. Kleinschalige ‘*probes*’ – intimiderende show of force – nemen toe. Die rechtvaardigen

voor een conventionele aanval, een cyberoffensief, wel of niet te escaleren of over het lanceren van een antisatelliet wapen. De ruimte zal ook steeds meer militaire toepassingen kennen, inclusief offensieve. De zorg over deze technologische ontwikkelingen en de kans dat dit tot “*hyperwar*” leidt, overheerst want zij kunnen het tempo van acties en reacties zodanig versnellen dat escalatie vrijwel onvermijdelijk is. Ook wordt voor uitholling van nucleaire *deterrence stability* gevreesd. De annexatie van de Krim, de ontdekking van de assertiviteit van Rusland, de gestage opkomst van China als peer competitor van de VS, hebben in het Westen ook geleid tot een opleving van aandacht voor nucleaire afschrikking.

De betekenis voor Europa en Nederland

Waar tot 2014 echte veiligheidsrisico’s ver weg leken, ziet het Westen zich nu geconfronteerd met nieuwe geopolitieke rivaliteit en zorgwekkende militaire ontwikkelingen aan de rand van Europa. Tegelijkertijd is de kans is erg groot dat conflicten in de gordel van instabiliteit ook de komende jaren weer vragen om Westerse militaire inzet. Dit suggereert een toekomst waarin moet worden opgetreden in een context van *sophisticated barbarism*, waarbij het Westen vredesoperaties zal proberen uit te voeren om humanitaire noodtoestanden op te lossen. Daarbij zal het vermoedelijk zoveel mogelijk trachten het politieke risico te minimaliseren en dus het *surrogate warfare* model toepassen. Tegelijkertijd zal het alert moeten worden in de context van de *Hybrid War*. Dat is onderdeel van de strategische competitie welke zich ook afspeelt op Europees grondgebied. Ook het risico op *major war* moet weer serieus worden genomen, inclusief conventionele en nucleaire afschrikking. De toekomst van oorlog is pluriform. Defensiebeleid dat uitgaat van slechts één specifiek toekomstscenario is dan ook erg riskant.

of de werking ervan kunnen verstoren, en om belangrijke instituten en processen – verkiezingen, vertrouwen in de media en overheid bijvoorbeeld – te ondermijnen. Het gaat om economische cyberspionage, cyberaanvallen op energie en communicatienetwerken, economische sancties en *financial warfare*, financiering van omkoping en intimidatie van politici (en desnoods liquidatie door middel van vergiftiging), en om financiering en bewapening van militante anti-Europese politieke groeperingen in democratische staten. Maar het betreft ook via hippe – coole - social

niet meteen een grootschalige reactie vanuit het Westen maar tasten wel langzaam de status quo aan evenals de machtspositie van het Westen (lees vooral de VS). Risico voor escalatie is terdege aanwezig. Nieuwe technologieën zullen worden ingezet zoals zwermen *drones*, *killer robots* en hypersonische lange afstands raketten. Al zal worden benut om grote hoeveelheden data te analyseren, afkomstig uit grote aantallen genetwerkte commerciële en militaire sensoren en satellieten. Al en *quantum computing* zullen advies geven over beslissingen over, bijvoorbeeld, het juiste moment

DE NATIONALE TAPTOE 2021 IN HET NMM

Het buitenterrein van het NMM op de vliegbasis Soesterberg was dit jaar van 19 t/m 29 augustus 2021 het decor van een speciale “outdoor” Nationale Taptoe. Door de Coronapandemie moest dit jaarlijks terugkerende evenement worden georganiseerd in de open lucht en was de vertrouwde locatie in AHOY Rotterdam geen optie. In 2020 was om dezelfde reden het evenement afgelast. De geschiedenis van de Taptoe gaat al terug tot het begin van de 17e eeuw, waarbij het signaal “taptoe” met de trompet, aankondigde dat de dag weer voorbij was. Het signaal taptoe is ook nauw verwant met de Engelse “Last Post”.

De Taptoe in zijn huidige vorm is ontstaan in Delft in 1954, na 20 jaar is het evenement verhuisd naar Breda, waar men het 29 jaar heeft volgehouden in de open lucht. Na een eenmalig uitstapje naar Den Bosch, is het evenement neergestreken in een (overdekte) AHOY in Rotterdam.

In Soesterberg waren in de tien dagen ongeveer 9000 bezoekers aanwezig,

terwijl in normale tijden in AHOY gedurende slechts 5 dagen meer dan 22.000 mensen de Taptoe bezoeken. Vanwege de overheidsmaatregelen mocht maar een beperkt aantal zitplaatsen worden gebruikt. Ook waren om dezelfde reden de hele entourage en geluids- en lichteffecten sober gehouden.

Normaal gesproken treden tijdens de Taptoe ook buitenlandse militaire bands op maar door reisbeperkingen moest het publiek genoegen nemen met alleen Nederlandse militaire bands van Zee-, Lucht-, Landmacht en Koninklijke Marechaussee, totale sterkte muzikanten inclusief ondersteuning bedroeg ongeveer 400 mensen. De show werd opgeluisterd door een optreden van de dansgroep “Lights in Motion” en de uit Tilburg afkomstige “Dutch Pipes & Drums Highland Dancers”.

Het strijdtoneel bestond uit een rechthoekige arena, met aan drie kanten tribunes, gericht op de glazen wand van het museum. Het uitstekende gedeelte van het dak van

het museum, zorgde voor een goede akoestiek. Tijdens de Taptoe was het museum gewoon open en konden de reguliere bezoekers vanachter het glas meekijken. Of ze veel gehoord hebben is de vraag, gelet op de dikte van het glas! Ter decoratie had men op het middenterrein een rood wit geblokte mobiele verkeersstoren gezet, waarin de regie zat. Rechts en links uit de flank stond een Sherman tank en enkele Hawk luchtdoelraketten.

Het merendeel van de muziek bestond natuurlijk uit marsmuziek, omdat hierop natuurlijk het beste kan worden gemarkeerd. Maar ook enkele moderne muziekstukken passeerden de revue zoals muziek van Glenn Miller en Ennio Morricone. Al met al was het een geslaagd evenement, maar de eerlijkheid gebiedt natuurlijk te zeggen dat iedereen natuurlijk verlangt naar een minder sobere Taptoe inclusief buitenlandse deelname, zonder alle Corona beperkingen. Liefhebbers van militaire muziek blijven natuurlijk welkom, zo wordt jaarlijks in het NMM in principe “De Nacht van de Militaire Muziek” georganiseerd.

OPROEP VOOR KOPIJ

De reacties op het NMMagazine zijn tot nu toe positief en dat stimuleert de redactie. Het voorjaarsnummer van het magazine staat alweer in de startblokken en daar hebben we kopij voor nodig. Heeft u nog een artikel voor ons blad over een onderwerp dat raakvlakken heeft met het NMM en/of militair historische onderwerpen dan bent u hierbij van harte uitgenodigd om een bijdrage te leveren. Zo houden we een gevarieerd en goed gevuld blad, want daar doen we het voor. U kunt uw mogelijke bijdrage, liefst voorzien van foto's of een illustratie toe sturen aan:

secretariaatvrienden@nmm.nl De redactie neemt dan contact met u op.

VRIENDENDAG 2021

Op zaterdag 16 oktober 2021 vond de jaarlijkse Vrienden dag plaats in het NMM. Door de COVID maatregelen was het niet mogelijk om een uitgebreide dag te organiseren, maar binnen de regels was er gelukkig wel iets mogelijk. In de filmzaal van het NMM werden de Vrienden getraakteerd op o.a. een lezing van Cdre. prof. dr. Frans Osinga over de Toekomst van Oorlog. Daarnaast werd met bijna een jaar vertraging, formeel het door de SVNMM aangeschafte Revolver van luitenant-kolonel Emil Von Brücken Fock aangeboden aan conservator Mathieu Willemsen. Die vervolgens een boeiende lezing hield over deze markante militair en componist. Toeval wilde dat de nabestaanden van deze markante persoonlijkheid recent nog een aantal andere persoonlijke eigendommen van hem aan het museum hebben geschonken waaronder een Tunesische Orde van de Glorie (Nishan al Iftikhar). Von Brücken Fock was officier bij de Genie en vermoedelijk heeft zijn assistentie bij de opbouw van het Tunesische paviljoen in Amsterdam van 1883 geleid tot het verlenen van deze orde. Ook bestond de mogelijkheid om een bezoek te brengen aan de tot eind 2021 verlengde tentoonstelling "Hij of Ik" en de vernieuwde indrukwekkende "Klas van '45" over de oorlogsverhalen van Cor, Ad, Frits, Corrie en Jack. De dag werd afgesloten met een drankje en een hapje.

AANVULLING

Van dhr. Alexander M.P. Bot (lid & mede oprichter in 1977 van de Nederlandse Vereniging ter Bestudering van Munitie & Ballistiek), ontvingen we een reactie op het artikel "Geheim Wapen uit de Koude Oorlog: M3A1 Pistoolmitrailleur (gedempt) van auteur: Cees van Niel een correctie namelijk:

Het patroonmagazijn bevat 30 pistoolpatronen (9mm). Dit laatste 9 mm klopt niet!

Het Amerikaanse Ordnance Kaliber voor zowel het pistool M-1911-A1, de Thompson Pistool Mitrailleur, de Reising, maar ook de Pistool Mitrailleur M-3-A1 "Grease Gun"+ .45 ACP (Automatic Colt Pistol) is 11.43 mm. Het Amerikaanse Ordnance kaliber voor alle wapens die pistool munitie afvuurden, zelfs sommige Colt & Smith and Wesson revolvers, in gebruik bij de Amerikaanse strijdkrachten is altijd tot en met de Vietnamoorlog het kaliber .45 ACP = 11,43 mm geweest.

Pas begin Jaren 90 van de vorige eeuw werd met de invoering van het Pistool Beretta 92F in kaliber 9 x 19 mm NATO of te wel 9mm Parabellum/Luger, de standaard in de U.S. Armed Forces. Waarvan akte!

Nieuwe vrienden

De (jonge) Heer D. Hiensch
De Heer J. Verbeeck
De (jonge) Heer J. Martina
De Heer H. Beukeveld
De Heer J.A. Nagel
De Heer A. Salim
De Heer B. Beelen
De Heer P. Mantel
Mevrouw L. Latumakulita-Flos
De Heer E. Waasdorp
De Heer van E. Oel
De Heer van H. Keulen
De Heer G. Sakkers
De Heer F. Moll
Mevrouw van A.M. Toll
De Heer S. Verlinden
De Heer van D. Bergen
De Heer H. Bezembinder
De Heer de N. Winter
De Heer G. Groot
De Heer J.A.B. Schoorlemmer
Mevrouw S. Verbeek
De (jonge) Heer W. Verbeek
De Heer F.J. Engel
De Heer J. Brussee
De Heer van den M. Bergh
De Heer P. Castelijns
De Heer H. Wilbrink

Ook vriend worden?

Zie www.vriendennmm.nl

Uw vriendschap wordt beloond

met dit magazine en gratis
toegang tot ons museum
en uitnodigingen voor
vriendendagen en vernissages.

Colofon

Magazine verschijnt
driemaal per jaar

Redactie

Michael Jansen
Caroline Schoofs
Louis Sloos
Erwin Vonk
Tristan Broos
Michiel Dulfer

Vormgeving/Drukwerk

NIVO print | design | web, Delfgauw

Uitgever

Stichting Vrienden van het
Nationaal Militair Museum

Secretariaat

Stichting Vrienden NMM
Postbus 6, 3760 AA Soest
Tel: (085) 0036013

e-mail: secretariaatvrienden@nmm.nl
website: www.vriendennmm.nl

Chef de Bureau St. Vrienden NMM
Richard Budël